

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Přístupy k samozásobitelství ve městech

Kateřina Procházková

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kateřina Procházková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Přístupy k samozásobitelství ve městech

Název anglicky

Approaches to Self-provisioning in Cities

Cíle práce

Bakalářská práce bude zaměřena na výzkum samozásobitelství ve městech. Budou identifikovány jednotlivé formy samozásobitelství realizovatelné v městském prostředí. Cílem bakalářské práce bude zhodnotit možnosti samozásobitelství ve městech z hlediska produkce a identifikovat motivy, které vedou k samozásobitelství. Dále budou popsány možné bariéry spojené s produkcí potravin ve městech.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou hlavních částí – část teoretická a část empirická. V teoretické části bude práce vycházet z teoretických konceptů alternativních potravinových sítí a tiché udržitelnosti. V empirické části bude proveden terénní výzkum v zahrádkářských osadách formou dotazníkového šetření.

Doporučený rozsah práce

30–40 stran

Klíčová slova

Samozásobitelství, tichá udržitelnost, alternativní potravinové sítě, město, produkce potravin

Doporučené zdroje informací

DUŽÍ, B., JOHANISOVÁ, N., VÁVRA, J. eds. *Zahrádkářské osady aneb proč neztrácet půdu pod nohama*. Ostrava: Ústav geoniky AV ČR, 2021. ISBN 978-80-86407-86-9.

GIBAS, P. *Zahrádkové osady: stíny minulosti nebo záblesky budoucnosti?*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, katedra sociální a kulturní ekologie, 2013. ISBN 978-80-87398-30-2.

LIBROVÁ, H. *Vlažní a váhaví : (kapitoly o ekologickém luxusu)*. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-149-6.

SPIPKOVÁ, J. *Alternativní potravinové sítě – česká cesta*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3307-7.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

RNDr. Jiří Hrabák, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 7. 6. 2022

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Přístupy k samozásobitelství ve městech" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala RNDr. Jiřímu Hrabákovi, Ph.D. za odborné vedení a jeho velmi cenné rady při tvorbě bakalářské práce. Také bych ráda poděkovala mé rodině za jejich neúnavnou podporu po celou dobu mého studia.

Přístupy k samozásobitelství ve městech

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na výzkum samozásobitelství ve městech a klade si za cíl identifikovat motivy, které vedou k produkci potravin svépomocí.

V první části se zabývá konceptem tiché udržitelnosti a trvale udržitelným rozvojem spojeným se samozásobitelstvím. Věnuje se počátkům zahrádkaření v České republice a zhodnocuje finanční náročnost zahrady i její možnosti produkce. Dále řeší existující bariéry limitující pěstitele.

Druhá část byla věnována především dotazníkovému šetření se zahrádkáři společně s komplexním a odborným komentářem zástupce z Českého zahrádkářského svazu. Z výsledku kvantitativního průzkumu vyplynula vyšší soběstačnost/nezávislost v produkci ovoce oproti zelenině zahrádkářů. Nejsilnějším motivem pro zahrádkaření je užitek z čerstvých potravin bez chemického ošetření, motiv hobby a pobyt na čerstvém vzduchu. Zahrádkáře také neovlivnila energetická krize a inflace v objemu a množství pěstovaných plodin. Z výsledku také vyplynulo, že drtivá většina zahrádkářů nevyužívá online aplikace či weby ke sdílení jídla a k prodeji plodin.

Klíčová slova: Samozásobitelství, tichá udržitelnost, alternativní potravinové sítě, město, produkce potravin, zahrádkářské kolonie, zahrádkářské osady, dotazníkové šetření

Approaches to Self-provisioning in Cities

Abstract

The bachelor thesis focuses on research on subsistence farming in cities and aims to identify the motives that lead to subsistence food production.

In the first part, it explores the concept of quiet sustainability and sustainable development associated with subsistence farming. It looks at the origins of gardening in the Czech Republic and evaluates the financial demands of gardening and its production possibilities. It also addresses existing barriers limiting growers.

The second part was mainly devoted to a questionnaire survey with gardeners together with a comprehensive and professional commentary by a representative from the Czech Gardening Association. The result of the quantitative survey showed a higher self-sufficiency/independence in fruit production compared to vegetable gardening. The strongest motive for gardening is the benefit of fresh food without chemical treatments, the hobby motive and being in the fresh air. Gardeners were also not affected by the energy crisis and inflation in the volume and quantity of crops grown. The result also showed that the vast majority of gardeners do not use online applications or websites to share food and sell produce.

Keywords: Self-provisioning, quiet sustainability, alternative food networks, city, food production, gardening colonies, gardening settlements, questionnaire

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíl práce a metodika	12
2.1. Cíl práce	12
2.2. Metodika	12
3. Teoretická východiska	13
3.1. Trvale udržitelný rozvoj a tichá udržitelnost v rámci samozásobitelství.....	14
3.2. Zahrady ve městech.....	16
3.3. Ke kořenům zahrádkářských osad ve světě	18
3.4. Historie zahrádkářských kolonií u nás	18
3.5. Proč neztrácet půdu pod nohama, aneb proč zahradničit.....	20
3.6. Zahrádkářské kolonie v současnosti a v číslech.....	22
3.7. Finanční náročnost zahrádek.....	24
3.8. Co se vyplatí pěstovat neboli zhodnocení produkce	24
3.9. Realizace městského pěstování a zahradničení.....	26
3.10. Bariéry pro samozásobitelství.....	27
4. Vlastní práce	28
4.1. Profil respondenta	28
4.2. Přístupy k samozásobitelství	32
4.3. Kvantifikace produkce	36
4.4. Otázka bariér v samozásobitelství.....	46
4.5. Pohled na aktuální dění v samozásobitelství.....	48
5. Výsledky a diskuse	53
6. Závěr.....	55
7. Seznam použitých zdrojů	57
8. Seznam obrázků, grafů a zkratek.....	63
8.1. Seznam obrázků	63
8.2. Seznam grafů.....	63
8.3. Seznam použitých zkratek.....	64
Přílohy.....	65

1. Úvod

Žijeme v globalizovaném světě, který je charakterizován důrazem na efektivnost a obrátkovost zboží, přesahem lidí a myšlenek přes hranice států a kontinentů. Tato doba je symbolizována velkými nákupními centry, v nichž je v každém ročním období, za každého počasí možné sehnat čerstvou zeleninou, květiny, ovoce (Gibas, 2013). Naši předci ale takové výhody a možnosti neměli. Neexistovalo žádné rychlé občerstvení, žádné supermarkety nabízející čerstvé jahody. Zkrátka si museli vystačit s tím, co jim tehdy příroda poskytla (nebo co si mohli vypěstovat či ulovit) a vždy z toho vytěžit maximum. Celá staletí bylo období od jara do podzimu v našich zeměpisných šířkách charakterizováno jako období hojnosti, kdežto zima jako období strádání, čerpání z utvořených zásob během roku. Střídal se doby blahobytu s hladomorem (SQS, 2019). Ve středověku existovala tzv. dobrovolná chudoba, která byla založena na evangelijní myšlence a byla velmi ceněná. Plýtváním jídlem a movitými věcmi byla záležitost vyšších vrstev. Toto luxusní chování naznačovalo společenské postavení (Librová, 2003). Trend tiché udržitelnosti se ale ke konceptu chudoby oklikou vrací. Rozhodně tím není myšleno hladovění, spíš návrat ke skromnějšímu způsobu konzumace potravin – vlastní zahrádkaření, přilepšení si svými individuálními zdroji, sdílení potravin v době sklizně, které je právě omezeno ročním cyklem. Projekt *Prostory tiché udržitelnosti: samozásobitelství a sdílení* se zaměřuje na hlubší poznání sítí mezi zahrádkáři. Studuje jejich hodnoty, motivaci pěstování, konkrétní toky produktů a hodnoty v nich obsažené. Zajímá se o ekonomické a environmentální efekty produkce i vývojové trendy samozásobitelství (SQS, 2019).

Bohužel zahrádkáři a potažmo zahrádkářské kolonie se čím dál častěji dostávají do konfliktu s developery, kteří dychtí po kusu městské půdy (Duží, Johanisová, Vávra, 2021). Zahrádkářské osady podle mnohých už nemají v městském prostředí co dělat. Jejich využití slouží pouze omezenému počtu lidí, oproti parku či zastavěné ploše pro panelové domy. Tento názor je však kontroverzní z několika úhlů. V případě panelového domu by prostor využívalo o něco málo více rodin a všeobecný prospěch je také spekulativní – největší prospěch z nové zástavby mají investoři a developeri.

Zahrádkářské kolonie byly a jsou nadále nedílnou součástí moderního města. Vždyť vlastníma rukama vypěstovaná plodina má blahodárný účinek. Je to tzv. terapie přírodou. Ještě, než vypěstovaný produkt sníme, dostáváme se během sázení, pikýrování, zalévání ke kontaktu s podstatou života, k samotné matce přírodě. Ne nadarmo se říká, že práce na

zahradě je relax pro duši. A v dnešním uspěchaném světě lidem často až tragicky chybí (Městské zahradničení, 2015).

Lidé mohou získávat potraviny třemi způsoby: výměnou (nákupem na trhu potraviny za peníze), převodem (například darem) nebo výrobou (využití půdy a dovedností k výrobě potravin). Průmyslový potravinový systém spoléhá silně na způsob výměny, což činí dodávky potravin zranitelné vůči různým typům narušení. Naproti tomu samozásobitelství rozšiřuje potravinové sítě na přímou produkci potravin přímo ze zahrady. Následně se produkty distribuují formou dárků a výměnného obchodu, čímž jsou domácnosti odolnější vůči výkyvům trhu. Tato metoda není využívána jako pasivní, obranný mechanismus proti selhání tržní ekonomiky, ale jako proaktivní a preventivní činnost orientovaná na budoucnost (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022).

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Bakalářská práce je zaměřena na výzkum samozásobitelství v městském prostředí. Cílem práce je zhodnocení možností samozásobitelství ve městech z hlediska produkce. Dále identifikování motivů, které vedou k samozásobitelství. Dílčím cílem je zjištění jednotlivých forem samozásobitelství a také popsání možných bariér spojených s produkcí potravin ve městech.

2.2. Metodika

Bakalářská práce je členěna na 2 velké kapitoly – část teoretickou a empirickou. V teoretické části je rozebrán koncept tiché udržitelnosti, trvale udržitelného rozvoje a myšlenka alternativních sítí. Je popsána historie zahrádkářských kolonií u nás a ve světě, finanční náročnost zahrádek a celkové zhodnocení situace ve velkých městech České republiky. Jsou představeny hlavní motivy pro zahrádkářství a možné bariéry pro samozásobitelství. Stěžejní informace jsou čerpány z odborné literatury, ověřených zdrojů a teoretických konceptů alternativních potravinových sítí a tiché udržitelnosti.

Na teoretickou část navazuje část empirická ve formě sociologického průzkumu. Kvantitativní dotazníkové šetření bylo provedeno na základě online platformy Google Forms. Kvantitativní výzkum vyžaduje silnou standardizaci a zároveň poskytuje vysokou spolehlivost na úkor nízké validity. Naopak kvalitativní výzkum je pravý opak, zajišťuje nízkou reliabilitu, ale vysokou validitu (Disman, 2011).

Nejprve je v dotazníku respondent seznámen s bakalářskou prací, je informován, že je dotazník zcela anonymní, dobrovolný a s odesláním online formuláře dává souhlas se zpracováním výsledků. První sada otázek míří na základní identifikaci respondenta. Dále je dotazník už zaměřen na samotné samozásobitelství. Dotazníkový průzkum byl distribuován jednotlivým oblastním sdružením Českého zahrádkářského svazu prostřednictvím jejich interní elektronické komunikace a byl také umístěn na facebookový profil „Zahrádkáři“. Výsledky kvantitativního šetření byly zpracovány do podrobných grafů s vlastním komentářem. Výzkumné šetření bylo následně ještě u některých otázek doplněno o komentář paní M. z ČZS, se kterou jsem spolupracovala. Tyto dodatkové informace byly zjištěny z osobního rozhovoru nebo prostřednictvím naší další emailové komunikace.

3. Teoretická východiska

Základním stavebním kamenem pro městské zahradničení je ona zahrada, která má mnoho podob a tvarů. Od zahrádky v zahrádkářské kolonii, přes zahrádky ve vnitroblocích panelové zástavby, velké zahrady u rodinných příbytků, až po meditační a terapeutické zahrady (Duží, Johanisová, Vávra, 2021).

Co Čech, to zahrádkář, to výjimečný vkus. Ve valné většině se setkáme s tradičním pojetím zahrady k užitkovým účelům. Není, ale vyloučeno, že nenalezneme zahrádku s odlišnějším konceptem pěstování. Setkáváme se i s pěstováním cizokrajných rostlin, zahrad asijského, afrických či skandinávských stylu a ani provensálský styl není výjimkou (Pilzová, 2022).

Nejvýstižněji je zahrádkářská činnost definovaná v zákoně č. 221/2021 Sb., tedy *Zákon o podpoře zahrádkářské činnosti (zahrádkářský zákon)*.¹ Tento zákon definuje zahrádkářskou činnost a zahrádkářské osady. Přináší veřejnou prospěšnost zahrádkářské kolonie a reguluje způsob přenechání pozemků k zahrádkářské činnosti (Zpravodaj ČZS, 1/2022).

Zákon v § 2 přímo říká: „*Zahrádkářskou činností se rozumí veřejně prospěšná činnost zaměřená na pěstování ovoce, zeleniny, květin, užitkových nebo okrasných rostlin, jejich další zpracování nebo úprava. Zahrádkářská činnost se podílí na zachování a ochraně zemědělského půdního fondu, přispívá k zadržování vody, zmírnění dopadu klimatických změn a podporuje druhovou rozmanitost v krajině, má výchovný a estetický aspekt pro utváření vztahu k přírodě mladé generace. Podílí se na ochraně přírody, životního prostředí a pestrosti krajinného rázu.*“ (Zákon č. 221/2021 Sb.: Zákon o podpoře zahrádkářské činnosti (zahrádkářský zákon), 2021, str. 1877). Dále je v zákoně definována spolupráce státní správy a samosprávy, především mezi Ministerstvem zemědělství, obcemi a Státním pozemkovým úřadem (Zpravodaj ČZS, 1/2022).

¹ Zákony pro lidi. Zákon č. 221/2021 Sb.: *Zákon o podpoře zahrádkářské činnosti (zahrádkářský zákon)*. [online]. AION CS, s.r.o. 2010-2022, [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-221#>

3.1. Trvale udržitelný rozvoj a tichá udržitelnost v rámci samozásobitelství

Trvale udržitelný rozvoj je tendence, která zajišťuje ekonomický a sociální rozvoj v souladu s kapacitami ekosystémů pro příští generace. Snaha o zachování přírodních hodnot, krajinného rázu a biologické rozmanitosti. Cílem je omezit vliv obyvatel na životní prostředí, přednostně využívat obnovitelné zdroje a snaha o recyklaci (Bílek, 2016). Trvale udržitelný rozvoj můžeme stavět na 3 pilířích – sociální, environmentální a ekonomický. Sociální pohled můžeme chápat jako upevnění sociálních a rodinných vazeb (což se v prostředí zahrádkářských kolonií a sdílených zahradách prokazatelně děje), kontakt s lidmi na čerstvém vzduchu může mít za následek psychickou pohodu a vyrovnanost, pocit pospolitosti a dobrou zdravotní kondici (fyzická aktivita a konzumace zdravých potravin pomáhá zdravému životnímu stylu a dlouhověkosti). Environmentální pilíř přináší rozmanitou biodiverzitu, ekosystémové služby (absorpce vody, chlazení, kompostování a práce na zahradách dopomáhá ke kypření půdy) a snížení emisí CO₂ ve srovnání s konvenční výrobou a přepravou potravin (Vávra, 2019). Z dat pro rok 2015 vyplývá, že průměrný český zahrádkář ušetří díky své produkci ročně 42 až 92 kilogramů oxidu uhličitého. Celkové emise na osobu za rok (při započítání všech vlivů, včetně energetiky a dopravy) jsou přitom odhadovány na 12 tun. A nakonec třetím pilířem je ekonomický aspekt, tento pilíř přináší úsporu peněz, nezávislost na trhu a strategii pro zvládání chudoby (Votruba, 2021).

Pojem tichá udržitelnost zavedli Smith Joe a Petr Jehlička v souvislosti s rozšířením samozásobitelství. Definovali ji jako praktiky a aktivity, které přinášejí příznivé environmentální nebo sociální dopady, nesouvisí s tržními transakcemi a nejsou reprezentovány aktéry, kteří se přímo zaměřují na zlepšování životního prostředí nebo trvale udržitelný rozvoj (Sovová, 2014). Myšlenka tiché udržitelnosti se zakládá na šetrných (tichých) procesech, které mají pozitivní dopad na životní prostředí a environmentální otázku. Hlavní motivací zahrádkářů pro pěstování je užitek z ovoce a zeleniny plné chuti bez chemických prostředků, motivace hobby, pobyt v přírodě, pohyb na čerstvém vzduchu. Vedlejším přínosem je až otázka ochrany životního prostředí a nezávislost na kapitalistickém režimu ekonomického trhu (Vávra, 2019).

Právě alternativní potravinové sítě se staly přední konceptualizací udržitelných potravinových systémů. Prvním článkem v databázi Web of Science, který obsahoval termín

alternativní potravinové sítě, byl článek pana Marsdena v *Sociologia Ruralis* v roce 2000². V následujících desetiletích se termín ve výzkumu souvisejícím s potravinami usadil v sociologii, geografii a antropologii. Vědci Tregear a Renting v roce 2011 ale poukázali na fakt, skrývající se v nejasné definice alternativní potravinové sítě. Jak tedy chápat propojení alternativní potravinové sítě a samozásobitelství? Interpretace ukazují, že samozásobitelství můžeme interpretovat jako radikálnější formu alternativní potravinové sítě. Za prvé, její hluboké sociální znovu zakotvení produkce potravin představuje nejtěsnější možné spojení mezi výrobou a spotřebou. Druhý, samozásobitelství je z velké části bez tržních transakcí, což vytváří osobitou ekonomiku zaměřenou na péči a štedrost. Překlenutí propasti mezi výrobou a spotřebou a nalezení ekonomických vztahů umožňujících správné ocenění potravin – tedy v samotném centru pochopení alternativní potravinové sítě (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022).

Abychom správně porozuměli alternativním potravinovým sítím podle Grivins a kol., nemůžeme pohlížet na síť jako na jednotlivé a oddělené kroky činnosti. Musíme ji chápat jako dynamickou entitu, v které působí dynamické místní kontexty právě za účelem dosažení svých cílů, a na to, jak pak tyto struktury v budoucnu ovlivňují alternativní potravinovou síť (Grivins, Keech, Kunda a Tisenkopfs, 2017). Úvahy o alternativních potravinářských sítích otevírá debatu nejen o tom, jak identifikovat a analyzovat „alternativní potravinářské postupy“ v Evropě i mimo ni, ale také o měření hodnocení udržitelnosti, respektive co lze považuje za udržitelné (Maye, Duncan, 2017). Lokální potraviny, snaha o zdravý životní styl, samozásobitelství a s tím související snižování ekologické stopy se začínají stávat „pozitivním luxusem“ (Librová, 2003). Není pochyb o tom, že současnou produkci potravin spojenou se samozásobitelstvím, lze označit za ekologicky prospěšnou činnost. Z výsledku výzkumu, Studie domácího zahradničení na českém venkově³, o 55 domácnostech s přístupem na zahradu vyplývá, že většina respondentů (80 %) používala ke hnojení hnůj nebo kompost a pouze 25 % používalo průmyslová hnojiva (někteří zahrádkáři obojí). Někteří z dotazovaných zmínili používání některých zahradních chemikálií, jako jsou fungicidy na rajčata, ochrana brambor proti škůdcům nebo ochrana proti chorobám broskvoní. Tyto chemikálie se však obvykle

² Bližší informace o článku na Web of Science: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000084999300002>

³ Bližší informace o studii na stránkách: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/2/706/htm>

používaly pouze jednou ročně. Další sociologické šetření prokázalo obdobné výsledky (Vávra, Smutná, Hruška, 2021).

Zhruba 38 % domácností pěstuje potraviny na svých zahradách a na sdíleném pozemku. Výroba a sdílení některých druhů potravin, zejména zeleniny a ovoce, jsou významné z hlediska vyprodukovaného objemu a následně distribuované jako přijatý dar – domácnosti darují alespoň jednu desetinu toho, co sami vyprodukují. Tyto dva zdroje dohromady tvoří dvě pětiny celkové spotřeby potravin v domácnostech pěstujících potraviny v České republice. Ve většině případů tyto aktivity nejsou primárně motivovány jako ekonomické důvody. Hlavním argumentem výroby potravin pro domácnost je touha získat čerstvé a zdravé potraviny (Jehlička, Daněk, 2017). Více než polovina zahrádkářů nepoužívá umělá hnojiva (62 %) a k hubení škůdců či plísní nevyužívá chemické postřiky (55 %). Výsledky ukazují, že praktiky spojené se samozásobováním zůstávají důležitou součástí života velké části společnosti. Tyto akce napomáhají zmírnění negativních dopadů masivní a komerční produkce potravin, posílení důvěry a sociálních vazeb pro zlepšení stavu ekosystému. I stát podporuje samozásobitelství – prostřednictvím projektu Grantové agentura České republiky podpořil projekt výzkumu, *Prostory tiché udržitelnosti: samozásobitelství a sdílení*, realizovaný v letech 2019–2023 se státní podporou 3 125 tisíc Kč⁴ (Sovová, Jehlička, Lapka, Rýpalová, Buchtele, 2021).

3.2. Zahrady ve městech

Lidé mohou získávat potraviny třemi způsoby: výměnou (nákupem potravin za peníze), převodem (darem) nebo výrobou (využití půdy a dovedností k výrobě potravin). Průmyslový potravinový systém spoléhá silně na způsob výměny, což činí dodávky potravin zranitelné vůči různým typům narušení. Naproti tomu samozásobitelství rozšiřuje potravinové sítě na přímou produkci potravin ze zahrady. Následně se produkty distribuují formou dárků a výměnného obchodu, čímž jsou domácnosti odolnější vůči výkyvům trhu. Tato metoda není využívána jako pasivní, obranný mechanismus proti selhání tržního mechanismu, ale jako proaktivní a preventivní činnost orientovaná na lepší budoucnost (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022). U městského zahradničení je problematičtější přístup k zemědělské půdě, což je způsobeno nedostatkem prostoru

⁴ Bližší informace dostupné na: <https://starfos.tacr.cz/cs/project/GA19-10694S>

v městské zástavbě nebo vlastnickými vztahy vhodných ploch k samozásobitelství. Tradiční formou pěstování jsou zahrádky u bytových domů či ve vnitroblocích, a to jak na pozemcích soukromých, tak obecních. Klasickým způsobem zahradničení ve městech jsou zahrádkářské osady (ZO), někdy také nazývané zahrádkářské kolonie (ZK). Tyto plochy jsou často velmi dobře vybaveny. Najdeme zde vodovodní přípojky, rozvody elektřiny a další budovy sloužící nejen pro údržbu, ale pro zpracování vypěstovaných plodin – moštárny, stáčírny medu nebo malé vinárny. Součástí komplexu bývá i klubovna, o kterou se zahrádkáři společně starají a financují chod celé kolonie (Duží, Johanisová, Vávra, 2021).

Zastoupení zahrádkářů v malých městech (do 5 tisíc obyvatel) tvoří asi 47 %, ve středních městech (do 20 tisíc obyvatel) zhruba 28,5 % a podíl zahrádkářů ve velkých městech (do 100 tisíc obyvatel) tvoří zahrádkáři těsně nad 29 %. Obecně můžeme říci, že zahradničí ve městě asi 33,6 % zahrádkářů (Vávra, 2019).

Velmi moderní se v poslední době jeví zakládání komunitních a přidělových zahrad (Duží, Johanisová, Vávra, 2021). Přídělová zahrada je spíše uzavřenější, je opečovávána jmenovanými držiteli a jejich rodinami. Komunitní zahrada je otevřenější, spravují ji členové místní komunity a pěstují se zde nejen potraviny ale i květiny (Spilková, Vágner, 2018). Tyto typy zahrady nalezneme na nevyužívaných plochách města či na místech, kde developeri prozatím nezačali své projekty. Vznikají také i jako přeměna zahrádkářské osady nebo v rámci městské farmy. Komunitní zahrada je velmi oblíbená u mladých rodin s dětmi, které kladou mimo jiné velký důraz na společenskou funkci. Být součástí komunitní zahrady znamená trávit společně čas a rozvíjet přátelské vztahy se sousedy. Velkým tahounem je v tomto směru pražská Kokoza o. p. s. Tato nezisková organizace vypracovala metodiku zakládání komunitních zahrad a současně mapuje komunitní komposty po celém území České republiky (Duží, Johanisová, Vávra, 2021).

Mezi další typy zahrad řadíme institucionální zahrady, přírodní zahrady nebo tzv. guerillové (partyzánské) zahrady, které jsou zakládány jako forma určitého společenského protestu. Hlavní důležitou myšlenkou *guerilla growing* je volnost (Duží, Johanisová, Vávra, 2021). Jakousi vlajkovou lodí partyzánského pěstování jsou semínkové bomby (seed bombs). Tyto semínka jsou obalená ve vlhkém jílu, smíchaná s vhodným kompostem. *Partyzán* následně hodí semínko na vhodný pozemek, kde vyroste a rostlina mu poskytne vyžádaný užitek (Městské zahradničení, 2015).

3.3. Ke kořenům zahrádkářských osad ve světě

Střípky městského zemědělství nalezneme v zeleninových záhoncích už v dobách starověkého Egypta nebo v důmyslných zavlažovacích systémech Machu Picchu v Peru (Spilková, Vágner, 2018). První zahrádkářské osady v pravém slova smyslu ale začaly vznikat ve velkých průmyslových městech (především ve Francii, Anglii a Německu) až od poloviny 19. století. Byla to reakce na prudkou industrializaci a urbanizaci, která souvisela s rozmachem průmyslové revoluce a jejími negativními dopady na město a život v něm. Jedním z hlavních problémů byly otázky obživy, rekreace a zotavení dělnické i střední třídy žijící v průmyslové metropoli. Ukázkovým příkladem bylo v devatenáctém století město Lipsko, kde vznikla jedna z prvních zahrádkářských osad. A tato zahrádkářská kolonie funguje dodnes.

Zahrádkářské osady sloužily a dodnes slouží jako prostory pro pěstování ovoce a zeleniny nejen v dobách krize, ale i jako místo odpočinku nebo prostor pro udržitelnou místní rekreaci (Duží, Johanisová, Vávra, 2021).

Zahrádkářství a zahrádkářské kolonie mají své zastoupení po celém světě, dokonce i v oblastech, kde bychom to nečekali. Zajímavým příkladem jsou např. Maledivy. Lidé zde pěstují své plodiny v barelech, protože pro toto souostroví v Indickém oceánu je typická písčité půda, která lidem nedovoluje přílišnou rozmanitost plodin. Dalším zajímavým příkladem může být stát Ohio v USA, kde zahrádkářství propadla necelá polovina všech obyvatel (Český zahrádkářský svaz, 2019).

3.4. Historie zahrádkářských kolonií u nás

Zahradničení má dlouhou tradici nejen ve světě, ale samozřejmě i v úrodném Česku. Do poloviny 18. století nebylo zahradničení nijak organizovanou činností, plnilo spíše funkci zajištění obživy. Právě ale okolo roku 1750, za vlády císařovny Marie Terezie, vzniklo Bratrstvo zahradnické. Císařovna se také podílela na vzniku organizace *Společnost ku zvelebování hospodářství a svobodného umění v království Českém*. Za Rakouska-Uherska vznikly první spolky zahrádkářů např. v Brně roku 1816 a v Praze roku 1820 (Spilková, Vágner, 2018). Z dalších spolků můžeme jmenovat Štěpařský spolek založený roku 1829 a Spolek českých zahradníků, jehož zakladatelem byl Benedikt Roezl (Český zahrádkářský svaz, 2000).

V roce 1957 ministerstvo vnitra České republiky rozpustilo bývalé Společenství zahrádkářů a založili *Český svaz přidělových a rekreačních zahrádkářů* a komunistický režim pokračoval v podpoře zahrádkářských kolonií (Spilková, Vágner, 2018). Popularitu zahrádkářských kolonií si můžeme vysvětlit také jako snahu se vypořádat s nedostatkem zboží v plánovaných ekonomikách (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022).

Z těchto základních pilířů vznikl Český zahrádkářský svaz, který je dnes s téměř 140tisícovou členskou základnou jedním z největších zájmových spolků u nás (Český zahrádkářský svaz, 2000). Letos oslavil už 65 let od svého založení. Mezi hlavní činnosti ČZS (viz Příloha č. 1) se řadí vytváření vhodných podmínek pro zahrádkaření, sdružovat jednotlivé svazy a hájit jejich zájmy, šířit zahradnické know-how, zajistit poradenský portál, pořádat výukové semináře a přednášky (Zpravodaj ČZS, 1/2022). Svaz organizuje i kolektivní údržbu sdílených zahrádkářských prostor, soustředí se na sběr kompostovaného odpadu a její vliv na hnojení půdy. Zahrady jsou také základem pro neformální sdílení zahradnických potřeb a sklizně, které podporují sociální vztahy mezi samotnými zahrádkáři (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022). Dále ČZS pořádá tradiční soutěže Mladý zahrádkář, floristických soutěží a v neposlední řadě fotografické a výtvarné činnosti (Zpravodaj ČZS, 1/2022).

Zahrádkářské osady, tak jak je známe, dnes můžeme v České republice pozorovat od 20. století (Duží, Johanisová, Vávra, 2021). První nájemná zahrádkářská osada *Sluneční ostrov zdraví* vznikla v roce 1906. Založil ji osvícenecký Varnsdorfský továrník Moritz Schnitzer (Zpravodaj ČZS, 1/2022). Další rozšíření zahrádkářských kolonií mělo na svědomí německé zahrádkářské hnutí, dopady světových válek a potravinová krize. Z prvopočátku se zdály zahrádkářské kolonie bezvýznamné, ale jejich největší rozmach zaznamenáváme právě v období druhé světové války. Následně socialistická éra začala vnímat osady jako součást městské zeleně i každodenního městského života a začlenila je do územního plánování a správy rozvoje měst. Osadám byla přiřazena funkce hygienická, estetická a rekreační. Tyto aspekty utvářely dojem prosperujícího a atraktivního socialistického města. Na druhé straně docházelo i k rušení velkého množství osad z důvodu záboru. Zeleně tedy musela ustoupit nové zástavbě. Nové osady tak byly přemísťovány k okraji měst, často do nevhodných lokalit s méně kvalitní zemědělskou půdou (Duží, Johanisová, Vávra, 2021). Po Sametové revoluci v roce 1989 značná část zahrad změnila své majitele díky restitucím a privatizaci půdy. V této situaci sice existoval určitý druh stupně ochrany legálně vytvořených zahrádkářských kolonií – zákon č. 229/1991 o nájemních právech k půdě a

jinému zemědělskému majetku, přesto během transformačních období 90. let počet kolonií rapidně klesl. Zahrádkářské kolonie se otráslly v základech. Noví majitelé využili znovu získané pozemky většinou na přestavbu pro rekreační účely, obytné budovy nebo pro výnosnější využití půdy. Naše hlavní město Praha je ukázkovým příkladem této strategie. „Pouze 20 % využívaných zahrádek v roce 1997 byly v roce 2013 stále užívané k zahradničení.“⁵ (Spilková, Vágner, 2018). Odrazilo se to i na počtu členů ČZS, po roce 1989 čítal svaz kolem 500 tisíc členů, nyní zbývá už zmiňovaných 140 tisíc (Zpravodaj ČZS, 1/2022). Faktem ale zůstává, že navzdory zvýšení dostupnosti potravin v supermarketech, zahradničení a potažmo samozásobitelství zůstalo běžnými postupy zakořeněné z praxe v kulturních tradicích (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022).

3.5. Proč neztrácet půdu pod nohama, aneb proč zahradničit

Zahradničení a kontakt s přírodou poskytuje mnoho výhod. Například taková kultivace a vytváření komunit městského zahradničení přispívá k sociálnímu začlenění, zlepšení kvality ovzduší a půdy. Vytváří nová stanoviště pro flóru a faunu a zkvalitňuje mikroklimatické podmínky (Spilková, Vágner, 2018). Pozitivní vliv samozásobitelství je dobře patrné z ukazatelů dopadů na životní prostředí. Nízké využití fosilních vstupů, skoro mizivá vzdálenost mezi místem výroby a spotřeby vede ke snížení emisí CO₂. Mezi další pozitiva můžeme řadit soběstačnost a příznivé nakládání s odpady prostřednictvím kompostování (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022).

Můžeme se setkat i se zahradami, které disponují vodní plochou, zejména v podobě umělých jezírek využívaných k okrasným účelům nebo jako nádrž na vodu pro praktické využití – zalévání nebo umytí rukou od hlíny. Vodní plocha přiláká různé druhy ptactva nebo drobný hmyz. Zahrádkařením přispíváme k rozmanitosti druhů v lokalitě (Pilzová, 2022). Oproti anglickému trávníku má zahrada funkci stabilizátoru ekosystému a lépe se adaptuje na změnu klimatu (Kvapil, 2014). Chrání zemědělský půdní fond a plní klimatizační funkci, kdy rostliny produkují kyslík, zachovávají ráz krajiny a zadržují vodu v půdě (Zpravodaj ČZS, 1/2022).

⁵ SPILKOVÁ, VÁGNER. *Food gardens as important elements of urban agriculture: Spatio-developmental trends and future prospects for urban gardening in Czechia*. [online, str. 5]. 2017 [cit. 2022-10-8]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00291951.2017.1404489?journalCode=sgeo20>

Dále můžeme jmenovat radost z čerstvě vypěstované zeleniny bez chemických postřiků a pesticidů, duševní zdraví a emoční pohodu. Studie z britského časopisu *British Journal of Sports Medicine* ⁶ uvádí, že fyzicky aktivní lidé mají nižší riziko úmrtí na infarkt či mrtvici a dožívají se vyššího věku. Pravidelná fyzická aktivita, mezi kterou můžeme řadit i práci na zahradě, má blahodárné účinky na kondici těla (Kvapil, 2014).

Otázka dobrého jídla a kvalitně využitého volného času se v samozásobitelství vzájemně prolínají. Kvalita dobrého jídla pochází ze znalosti výrobního procesu a investování do něj jak z hlediska pracovního zapojení, tak z hlediska psychického vnímání. Samozásobitelství vnímané jako hobby označuje seberealizaci pěstitele, snaha o smysluplnou práci a setkávání se sousedy za účelem příjemně stráveného času. Dále můžeme zmínit také posilování důvěry v rámci rodiny prostřednictvím kolektivní údržby zahrady. Užitečným přínosem se může jevit i fakt absence koupi ovoce a zeleniny v období sklizně. Péče o zahradu přispívá k zodpovědnosti ve formě poskytování zdravého jídla našim blízkým a přátelům (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022). Ekonomika sdílení potravin nepředstavuje politicky radikální alternativu ani formu odporu vůči mainstreamové tržní ekonomice. Většina českých domácností nakupuje většinu potravin v supermarketech nebo obchodech s potravinami, a domácí výroba je pro ně jen doplňkovým zdrojem potravy. Oproti spoléhání se na reflexivní a politicky jednající spotřebitele, jako jsou tržně založené alternativní potravinové sítě, je přitažlivost neformální, netržní potravinářské ekonomiky spočívá na radosti, požitku a nepolitickém, každodenním etickém chování. Nejštedřejší domácnosti (s nejvyšší mírou sdílení domácích potravin) identifikovali hodnoty například sociální spravedlnost, rovnost a pomoc druhým jako nesmírně důležité (Jehlička, Daněk, 2017).

Není pochyb o tom, že zahrádkáři jsou společnosti prospěšní. Svými aktivitami šetří městské rozpočty. Starají se o údržbu velkých ploch, a to s pomocí vlastních prostředků, snižují spotřebou elektrické energie a přispívají nájmy do městských pokladen (Zpravodaj ČZS, 1/2022).

⁶ EKBLÖM-BAK, Elin, EKBLÖM, Björn, VIKSTRÖM, Max, FAIRE de Ulf, HELLÉNIUS Mai-Lis. The importance of non-exercise physical activity for cardiovascular health and longevity [online]. Vydání 3, svazek 48. *British Journal of Sports Medicine*: BMJ Publishing Group Ltd & British Association of Sport and Exercise Medicine, [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://bjsm.bmj.com/content/48/3/233>

3.6. Zahrádkářské kolonie v současnosti a v číslech

Zahrádkáření se v České republice věnuje 42 % obyvatel. Podle týmu vědců z Masarykovy a Jihočeské univerzity tvoří pak vypěstovaná zelenina až 28 % z celoroční spotřeby těchto domácností (Studio 6, 2021). Nejvíce zahrádkářů ze ZO nalezneme v severních Čechách. Podle údajů se zde nachází 20 386 zahrádek, z celkových 92 044 (údaj za rok 2020). Druhé v pořadí jsou střední Čechy (17 115) a nejlepší trojici uzavírá severní Morava s 16 001 zahrádkami situovanými v zahrádkářských osadách. Nejvíce ze všech krajů zaostávají jižní Čechy s 3 994 zahrádkami (Zpravodaj, 2/2021).

Počet zahrádek není a nebyl nikdy stabilní. Následující mapa vyjadřuje situaci České republiky v roce 2012, kde je zachycen procentuální podíl v rámci plochy ČR na přidělových zahradách. Čím tmavší zelená, tím větší procento zastoupení sdílených zahrad (Spilková, Vágner, 2018).

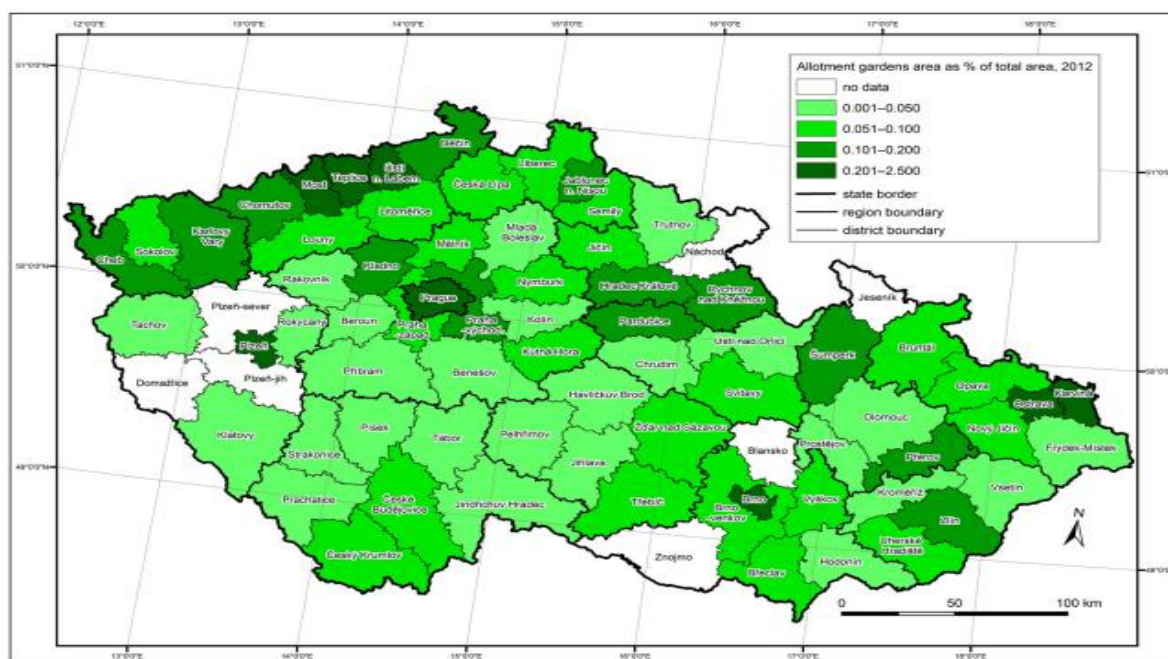

Fig. 1. The share of allotment gardens area as a percentage of the total area of Czech districts in 2012

Obrázek 1: Podíl sdílených zahrad v rámci okresů ČR v roce 2012

Zdroj: (Spilková, Vágner, 2018)

Jen pro zajímavost: obecně se lokality zahrad liší typem krajiny, finančními možnostmi zahrádkářů, právním rámcem apod. Celorepublikově můžeme mluvit o 5 lokacích. U svého vlastního domu má zahrádku zhruba 73 % zahrádkářů, na chatě 10 %, v zahrádkářské kolonii 8 %, u příbuzných 7 % a jinde 2 % (Studio 6, 2021).

Trend poslední doby ukazuje, že touha po obdělávání „vlastního“ kousku půdy roste (Polák, 2022). Mění se věková struktura zájemců o samozásobitelství. Zatímco před několika lety měla o zahradničení zájem starší generace, dnes je tomu jinak (Klárová, Bezděková, 2022). Faktem ale zůstává, že alternativní potravinové sítě nejsou koncentrovány v konkrétních sociálních skupinách nebo typech geografických lokalit. Náznaky samozásobitelství nalezneme napříč sociálními skupinami a venkovským či městskými prostředími. Praxe sdílení jídla je stejně rozšířená mezi bohatšími, vzdělanějšími a středostavovskými domácnostmi i mezi chudšími, méně vzdělanými a dělnickými domácnostmi. Starší lidé jsou aktivnějšími výrobci a dárci domácích potravin především díky většímu množství času. Většina interakcí v rámci těchto sítí sdílení je nreciproční a nepovinná. Toto zjištění nám umožňuje odkazovat na „skutečně existující sdílenou ekonomiku“ (Jehlička, Daněk, 2017).

Podle Petra Daňka z Přírodovědecké fakulty, Masarykovy univerzity a řešitele projektu *Prostory tiché udržitelnosti: samozásobitelství a sdílení*⁷ se dnešní specialisté na územní plánování pro jednotlivá města a obce nacházejí pod velkým tlakem. Vytvářejí moderní města s vizí, že do nich tolik zeleně a přírody nepatří. Developeři totiž atakují zastupitelstva a chtějí vždy ty nejlepší plochy v centru měst. Dále RNDr. Petr Daněk, Ph.D. dodává, jak jsou zahrádkářské kolonie přínosem pro město a jeho okolí ve formě ekosystémových služeb, posilování společnosti apod. Jednání specialistů na územní plánování s myšlenkou města bez zeleně považuje za krátkozraké (Studio 6, 2021). Vhodným pozitivním příkladem je město Chodov na Sokolovsku, které mění územní plán pro rok 2022 ku prospěchu městských zahrad. Zdejší obyvatelé mají čím dál větší zájem o svou vlastní vypěstovanou zeleninu. A zahrádek byl nedostatek. Místostarosta Luděk Soukup se domnívá, že takový nárůst zájmu zapříčinilo onemocnění Covid-19 a s ním spojené restriktce. Konstatoval, že lidé nemohli cestovat a chtěli strávit příjemný čas s rodinou (Polák, 2022). Dalším ukázkovým příkladem může být město Ostrov v Karlovarském kraji. Město, známé také jako Ostrov nad Ohří, je velmi vstřícné k zahrádkářům bez ohledu na to, jaká politická strana vládne. Dokonce se připravuje i další komunitní zahrada (ekolist.cz, 2022).

⁷ MUNI Masarykova univerzita. *Prostory tiché udržitelnosti: samozásobitelství a sdílení* [online]. [2022-11-27]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/projekty/44230>

3.7. Finanční náročnost zahrádek

Motivace pro samozásobitelství se různí. Kromě čerstvých bio potravin lidi láká i myšlenka, že mohou ušetřit za stále se zvedající ceny potravin. Poslední trend naznačuje, že alternativní potravinové sítě (APS) přitahuje mladé, vzdělané, bílé městské obyvatele s vysokými příjmy. Láká je vyhlídka dobře zhodnocených peněz v budoucnosti (Klárová, Bezděková, 2022).

Takto vyrobené a spotřebované potraviny představují ale marginální podíl celkové spotřeby (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022). Faktem ale zůstává, že současná poptávka po zahrádkách mnohonásobně převyšuje nabídku. Ploch pro pěstování je nedostatek. Přesto se ale stojí fronty, na jednu volnou zahrádku připadá až 20 zájemců na pronájem. Kdo má zahrádku ve vlastnictví, ten platí jen za vodu, elektřinu a poplatky za provoz osady (Klárová, Bezděková, 2022).

Přitom Zahrádkářský zákon 221/2021 Sb. přímo zohledňuje veřejně prospěšnou činnost zahrádkářů, která se má promítnout v ceně nájmu. V praxi toto může znamenat, že obec nebo stát si může nechat udělat znalecký posudek na obvyklou výši nájemného a následně tuto cenu ponížít zahrádkářům právě v souladu se Zahrádkářským zákonem 221/2021 Sb. (Zpravodaj ČZS, 1/2022).

3.8. Co se vyplatí pěstovat neboli zhodnocení produkce

Existuje celá řada potravin (český česnek, rajčata v různých variantách, okurky apod.), které v obchodě člověk nesežene, nebo za velice vysokou cenu (Kvapil, 2014). Četnost, respektive podíl pěstovaných produktů, zkoumal i výzkum v 55 domácnostech s přístupem na zahradu a se zaměřením na vlastní zásobování potravinami. Nejpěstovanější zeleninou v těchto domácnostech byla rajčata, brambory a okurky. Nejoblíbenějším ovocem byla jablka a rybíz. Při chovu zvířat byla téměř vždy zastoupena drůbež, následovaná včelami a králíky, viz obrázek 1 níže, (Vávra, Smutná, Hruška, 2021).

Tabulka 1. Podíl zahrádkářů, kteří pěstují zeleninu, ovoce a hospodářská zvířata.

	Počet případů	Procento domácností vyrábějících určitý druh potravin jako podíl:					
		Všechny HH.	Všechny Zahradnictví HH.	Všechny HH. v FH.	Všechny Zahradnictví HH. v FH.	Všechny Chov hospodářských zvířat HH.	
Zelenina	Rajčata	19	40 %	48 %			
	Brambory	15	31 %	38 %			
	Okurky	12	25 %	30 %			
	Cibule	10	21 %	25 %			
	Mrkev	10	21 %	25 %			
	Česnek	9	19 %	23 %			
Ovoce	jablka	17	35 %	43 %			
	Rybíz	12	25 %	30 %			
	Jahody	10	21 %	25 %			
	Švestky	10	21 %	25 %			
	Maliny	8	17 %	20 %			
	Angrešt	8	17 %	20 %			
Zvířata	Drůbež	16	33 %	40 %	42 %	50 %	94 %
	Včely	7	15 %	18 %	18 %	22 %	41 %
	Králíci	6	13 %	15 %	16 %	19 %	35 %
	Prasata	2	4 %	5 %	5 %	6 %	12 %
	Kozy	2	4 %	5 %	5 %	6 %	12 %
n		48	40	38	32	17	

Poznámka: RD, domácnost a RD, rodinný dům. Pouze sledované rodinné domy (7 případů) nebyly do tabulky zahrnuty, protože nebylo možné definovat, jaké druhy potravin se vyrábějí. Výpočet podílu chovu hospodářských zvířat na rodinných domech je možný pouze z toho důvodu, že v zahrádkářských domácnostech žijících v bytech nebyla chována žádná zvířata. Zdroj: autoři.

Obrázek 2: Procento domácností vyrábějících určitý druh potravin jako podíl

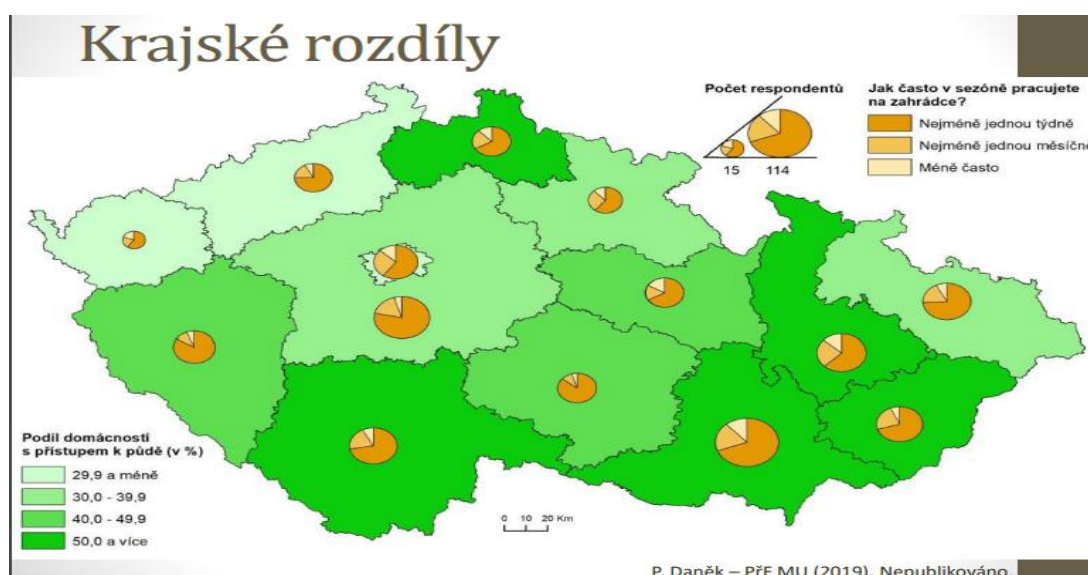
Zdroj: (Vávra, Smutná, Hruška, 2021)

Jak alternativní potravinové sítě, tak samozásobitelství, jsou poháněny většinou touhou po dobrém jídle, jako hobby, forma rekreace nebo potřeba environmentální, sociální sebeobsluhy. Navzdory své příbuznosti se tyto dvě praxe liší v počtu zúčastněných osob, objemu výroby a geopolitickém regionu. Zatímco literatura o alternativních potravinových sítích spadá převážně do západní Evropy, samozásobitelství je považováno za relevantní pouze pro region, kde je praxe nejrozsáhlejší. Tím je myšlena především střední a východní Evropa. Zároveň mladí, vzdělaní městští obyvatelé většinou spadají pod alternativní potravinovou síť, jejich podíl na vnitrostátní spotřebě potravin je spíše malý. Naopak samozásobitelství je hojně rozšířené ve střední a východní Evropě. Účastní se ho všechny věkové i sociální kategorie a jejich spotřeba tvoří významný podíl na národní úrovni – samozásobitelství představuje 16 % vnitrostátní spotřeby zeleniny v České republice (Daněk, Sovová, Jehlička, Vávra, Lapka, 2022).

3.9. Realizace městského pěstování a zahradničení

Současná města jsou závislá na přísunu potravin. Není možné, aby každý měl svůj hektar k pěstování nejrůznějších plodin. A jelikož zdravý rozum velí mít uspokojené základní životní potřeby na dosah ruky, lidé se opět vrací k pěstování a samozásobitelství. A kde ve městě pěstovat čerstvou zeleninu a ovoce? Čím méně půdy máme k dispozici, tím větší vynalézavost a kreativitu musí člověk vyvinout. Městské pěstování není omezeno pouze na zahrádkářské kolonie. Můžeme ho chápat i jako balkónové pěstování rajčat, linoucí se vinná réva okolo vchodových dveří či vypěstování dýní z vlastního bioodpadu. Ideálním řešením jsou všude dostupné květináče různých velikostí, hrnce, pytle, kbelíky či dokonce pneumatiky naskládané na sebe (Městské zahradničení, 2015).

Ať už se snažíme na balkóně nebo v zahrádkářské kolonii, pěstování a samozásobitelství vyžaduje naši plnou pozornost. Průzkum, organizovaný Centrem pro výzkum veřejného mínění, potvrdil, že polovina lidí z celkového počtu téměř 1000 respondentů v sezóně pravidelně (tj. alespoň jednou měsíčně) pracuje na zahradce (Hanzlová, 2021). Návštěvnost zahrádek se různí nejen podle měst, ale i podle krajů. Z následující mapy České republiky (obrázek č. 2 níže) také vyplývá, že podíl domácností s přístupem k půdě je rozdílný. Lepší pozici pro zahrádkaření mají například v Jihomoravském kraji oproti Karlovarskému. Tato diference vychází z přírodních a enviromentálních podmínek (Vávra, 2019).

Obrázek 3: Krajské rozdíly

Zdroj: (Vávra, 2019)

Koncept tzv. *Digital food sharing* spočívá ve využívání informačních a komunikačních technologií za účelem navázání společného kontaktu lidí z celého světa. Tato myšlenka může podstatně přispět ke snížení plýtvání potravinami a maximalizovat využití dostupných zdrojů. Obdobně hovoří i koncept tiché udržitelnosti. Zároveň tato iniciativa vyšla z touhy po odpovědnosti k životnímu prostředí a kryje se s konceptem tiché udržitelnosti. Nejen v zahraničí, ale i u nás pozorujeme existenci digitálního sdílení jídla prostřednictvím chytrých telefonů, různých webů a na digitálních platformách (Facebook, Instagram). V České republice funguje 22 těchto aplikací a webů (údaj k roku 2020). Jmenovitě například Nesnězeno, Freefood Brno, Zachraň jídlo, Na ovoce, SousedovaZahrada.cz nebo Veřejné lednice (Rýpalová, 2021).

3.10. Bariéry pro samozásobitelství

Známe motivace zahrádkářů pro samozásobitelství: pěstování kvalitních a čerstvých produktů plných chutí, plodin bez pesticidů a dalších chemických škodlivin, finanční úspora, zahrádkaření jako hobby, pobyt na čerstvém vzduchu a vylepšení zdravotní kondice.

Jako protiklad k těmto výhodám existují i bariéry:

- a. nedostatečné skladové prostory k udržení čerstvosti
- b. věk zahrádkářů
- c. nedostatek vhodných zahrádkářských ploch
- d. nedostatečná dopravní infrastruktura mimo centra měst, kde jsou situovány kolonie
- e. subjektivní problém organizace volného času
- f. legislativa a jiné (Smutná, 2017).

Problém v realizaci samozásobitelství může být věk zahrádkáře. Téměř polovina pěstitelů je starší 60 let a s tím spojená obava, že vášeň a motivace si vypěstovat čerstvou zeleninu nebude opětována v další generaci (Smutná 2017). Z rok 2020 bylo ze spolkového rejstříku ČZS vymazáno celkem 30 základních organizací, které ukončily činnost. Nejčastějším důvodem byl vysoký věk zahrádkářů (Zpravodaj ČZS, 1/2021). Obdobnou bariéru můžeme nalézt v organizaci času. V nabitém programu člověka v produktivním věku nenalezne místo na volnočasovou aktivitu samozásobitelství (Smutná, 2017).

4. Vlastní práce

Pro praktickou část bakalářské práce byla využita kvantitativní forma výzkumu pomocí dotazníkového šetření. Požadovaná data byla sbírána elektronickou formou přes aplikaci Google Forms. Hlavní a stěžejní dotazníkové šetření bylo u některých otázek doplněno o komentář zainteresované osoby paní M. z Českého zahrádkářského svazu, který obohacuje zjištěné informace za město Prahu. Tyto informace byly získány buď přímo z osobního rozhovoru s paní M. nebo přes naši další emailovou komunikaci.

Dotazník (viz Příloha č. 2) obsahoval celkem 30 otázek, 6 otázek tvořilo identifikaci respondentů a zbylých 24 se zaměřovalo na přístupy k samozásobitelství. Celkem 19 otázek bylo plně uzavřených s možností pouze jedné odpovědi a nenabízelo alternativu odpovědi „*Jiné:*“. Zbylé dotazníkové otázky měly možnost zaškrtnutí více odpovědí anebo možnost zvolit i kategorii „*Jiné:*“. Všechny otázky byly povinné ke správnému vyplnění dotazníku. Šetření bylo rozesláno přes interní emailovou komunikaci ČZS do jednotlivých územních sdružení svazu a dotazník byl dostupný také na facebookovém profilu „Zahrádkáři“. Respondenti mohli odpovídat od 8.2.2023 do 25.2.2023. V anonymním kvantitativním šetření za tuto dobu odpovědělo 484 respondentů. Výsledky dotazníkového šetření byly následně vyhodnoceny pomocí statistických metod.

4.1. Profil respondenta

Prvních šest otázek se zabývalo identifikací respondenta.

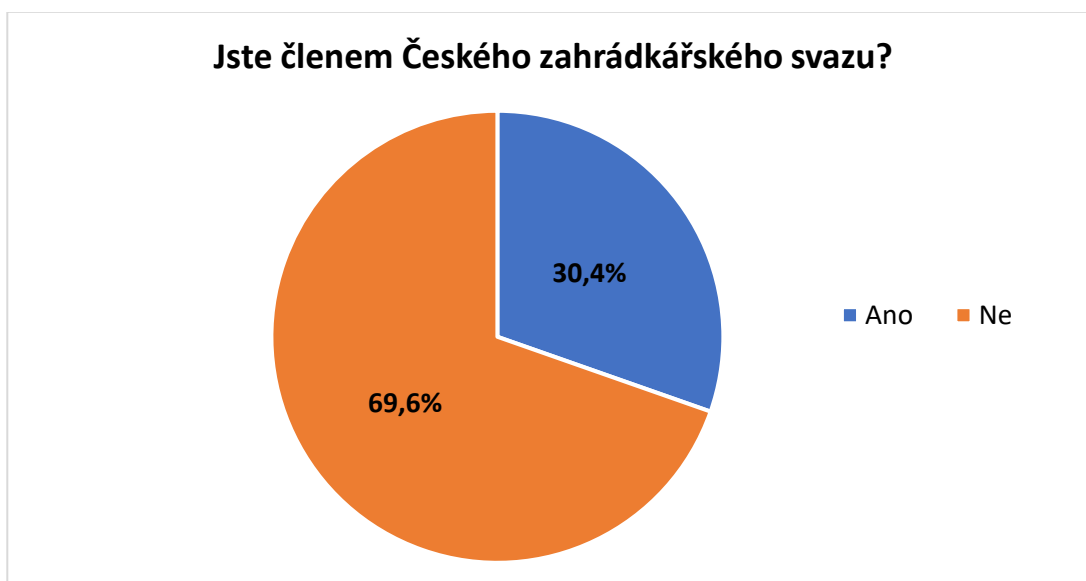
Celkem dotazník vyplnilo 484 respondentů, z toho 381 žen (78,7 %) a pouze 103 mužů (21,3 %). Je zde jasně patrná převaha žen (viz graf č. 1).

Graf č. 1: Jste muž nebo žena?

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka číslo 2 cílila na členství v ČZS. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že celkem 147 respondentů jsou členy ČZS, tedy 30,4 % respondentů (viz graf č. 2).

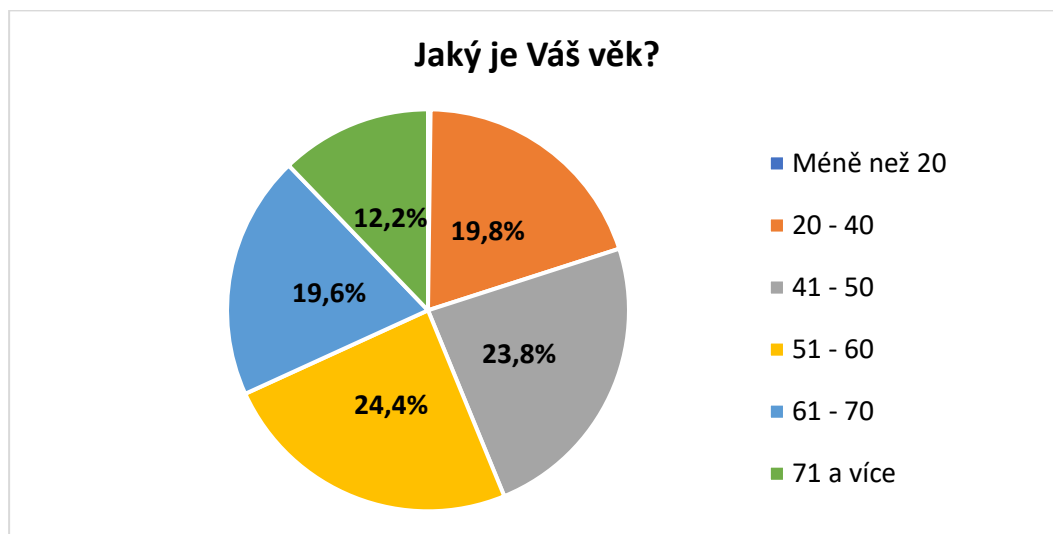

Graf č. 2: Jste členem Českého zahrádkářského svazu?

Zdroj: vlastní zpracování

Co se týká věku účastníka šetření, z grafu je patrné, že největší zastoupení je ve věkové kategorii 51–60 (viz graf č. 3), což celkově činí 24,4 %. Hned v závěsu je kategorie 41–50 s 115 hlasy (23,8 %). Nejméně početnou věkovou skupinou byla kategorie “Méně než 20“ s pouhým 1 hlasem.

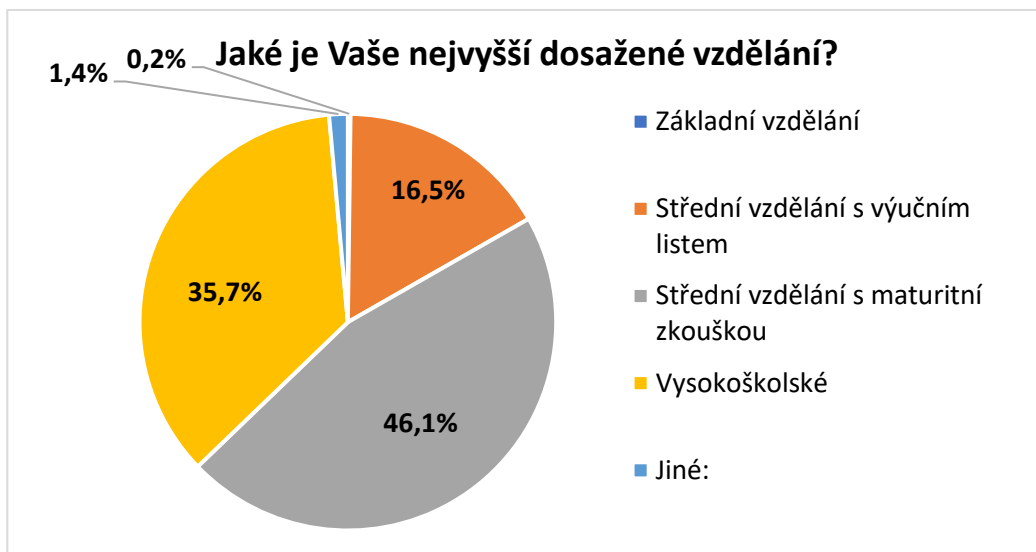
Zainteresoovaná osoba paní M. z Českého zahrádkářského svazu doplňuje: „Posledních tak 8-10 let je výrazný vzestup zájemců o zahrádky z řad mladších ročníků. Ti přichází mezi zahrádkáře hlavně proto, že mají malé děti, málo peněz na koupi chaty nebo chalupy, ale chtějí dopřát dětem pobyt v přírodě. Zájem ve městech je skutečně velký. Taková rodina si nejdříve založí záhonek jahod, pak třeba rybíz nebo angrešt, druhým rokem už pěstuje rajčata a brambory a další rok jsou skutečnými zahrádkáři – pěstují všechno, včetně fíků. Děti nejdříve zlobí, běhají, kde nemají, ale ten třetí rok jsou ti nejlepší pracanti.“

Graf č. 3: Jaký je Váš věk?

Zdroj: vlastní zpracování

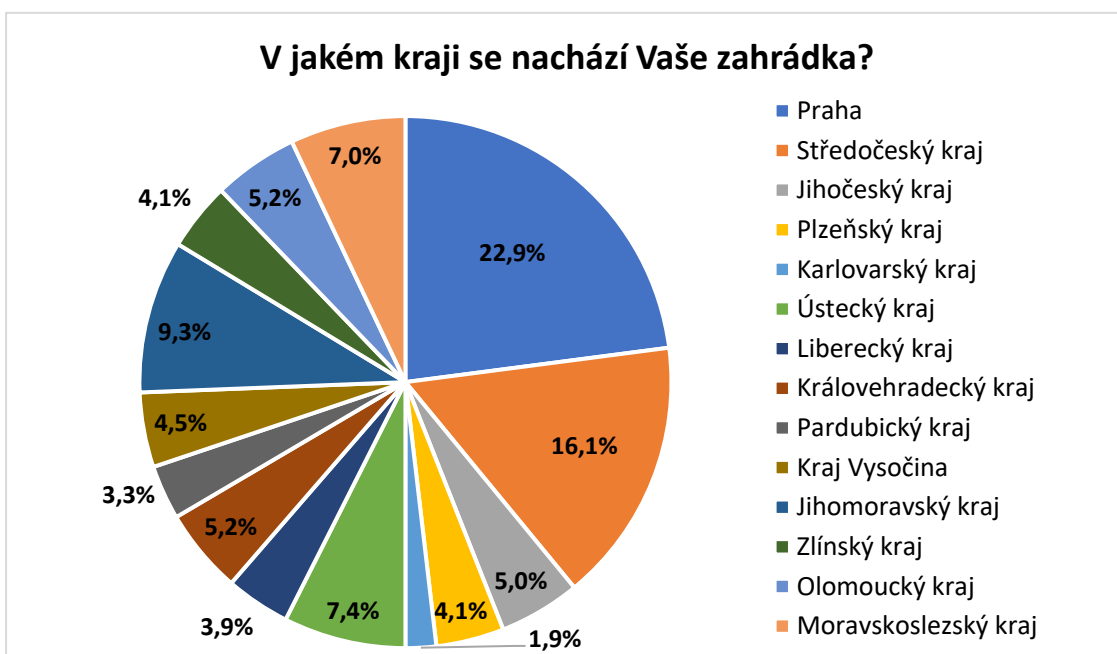
Otázka číslo 4 se věnovala zjišťování nejvyššího dosaženého vzdělání jednotlivých respondentů (viz graf č. 4). Nejvíce zastoupena byla kategorie “Střední vzdělání s maturitní zkouškou“ v celkovém počtu 223 hlasů (46,1 %). Na druhém místě skončila kategorie “Vysokoškolské“ vzdělání s 173 hlasy (35,7 %). Možnosti “Jiné: “ zvolilo celkem 7 respondentů (1,4 %) s tím, že drtivá většina odpověděla “Vyšší odborné vzdělání“. Pouze jednou se v rámci této kategorie objevila možnost “Postgraduálu“.

Graf č. 4: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Zdroj: vlastní zpracování

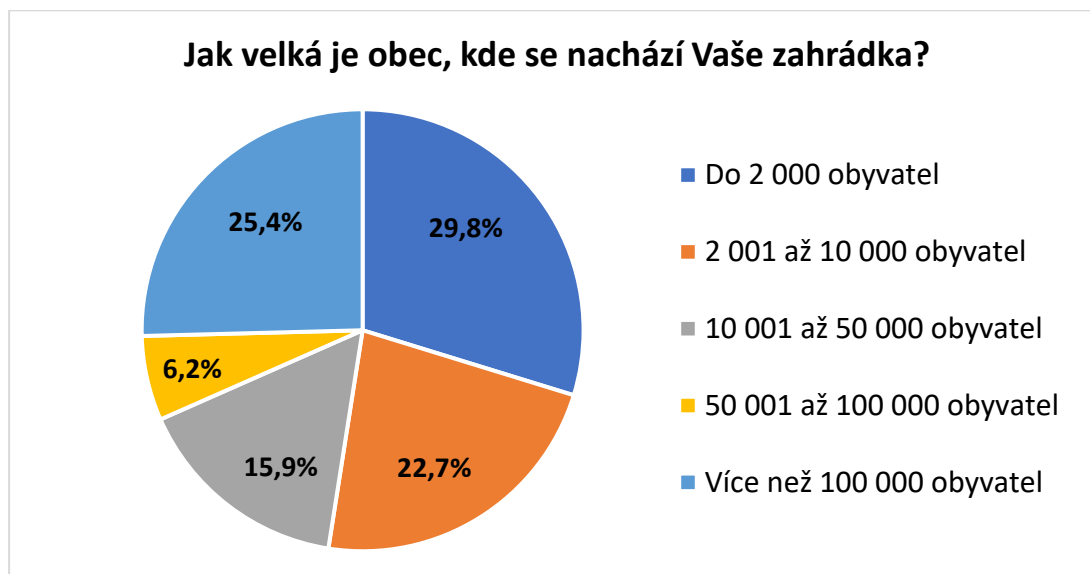
Otázky číslo 5 a 6 se věnovaly specifikaci umístění zahrádky dotazovaného (viz graf č. 5). Z šetření je patrné, že nejvíce zastoupená zahrádka se nachází v Praze (111 hlasů, 22,9 %), druhé místo obsadil kraj Středočeský (78 hlasů, 16,1 %). Nejméně zastoupeným krajem byl Karlovarský s 9 hlasy.

Graf č. 5: V jakém kraji se nachází Vaše zahrádka?

Zdroj: vlastní zpracování

Zahrádka se nejvíce vyskytuje v obci do 2 000 obyvatel, tuto možnost zvolilo 144 účastníků dotazníku (29,8 %). Hned v závěsu se umístila alternativa z opačného konce rozpětí, tedy “Více než 100 000 obyvatel“. Tuto možnost zvolilo 123 zúčastněných (viz graf č. 6).

Graf č. 6: Jak velká je obec, kde se nachází Vaše zahrádka?

Zdroj: vlastní zpracování

4.2. Přístupy k samozásobitelství

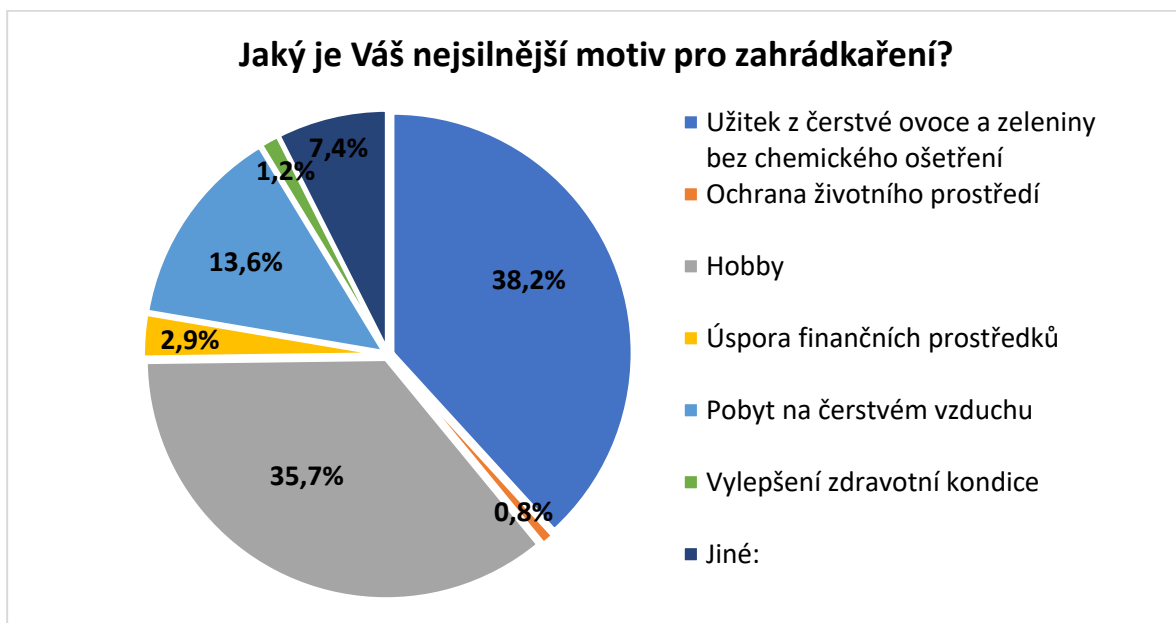
Následující sada otázek (od otázky číslo 7 až po otázku 30) byla zaměřena právě na cíle bakalářské práce – Přístupy k samozásobitelství ve městě.

Otázka číslo 7 se zabývala hlavním motivem pro zahrádkaření. U této otázky byla možnost pouze jedné odpovědi – tedy identifikace nejsilnějšího motivu. Respondenti měli na výběr ze šesti předpřipravených možností, sedmá možnost obsahovala kolonku “Jiné:“, kde mohl dotazovaný uvést svůj osobní nejsilnější motiv pro zahrádkaření (viz graf č. 7).

Z grafu je patrné, že nejsilnějším motivem je “Užitek z čerstvého ovoce a zeleniny bez chemického ošetření“. Celkově tuto možnost zvolilo 185 respondentů (38,2 %). Na druhém místě se umístil motiv “Hobby“ s celkovým počtem 173 dotazovaných (35,7 %). Třetí příčku obsadil motiv “Pobyt na čerstvém vzduchu“ s 66 hlasy (13,6 %). V jednotkách procent se objevovaly nad rámec uvedených možností v kategorii “Jiné“: odpočinek, životní styl, rodinná tradice, radost z úrody nebo investice do budoucnosti.

Paní M. za město Prahu k motivaci zahrádkářů dodává: „*Ve městě tak silná motivace k samozásobitelství není. Co si nevypestují, to koupím. Ale spíše jim jde o lepší kvalitu a chuť.*“

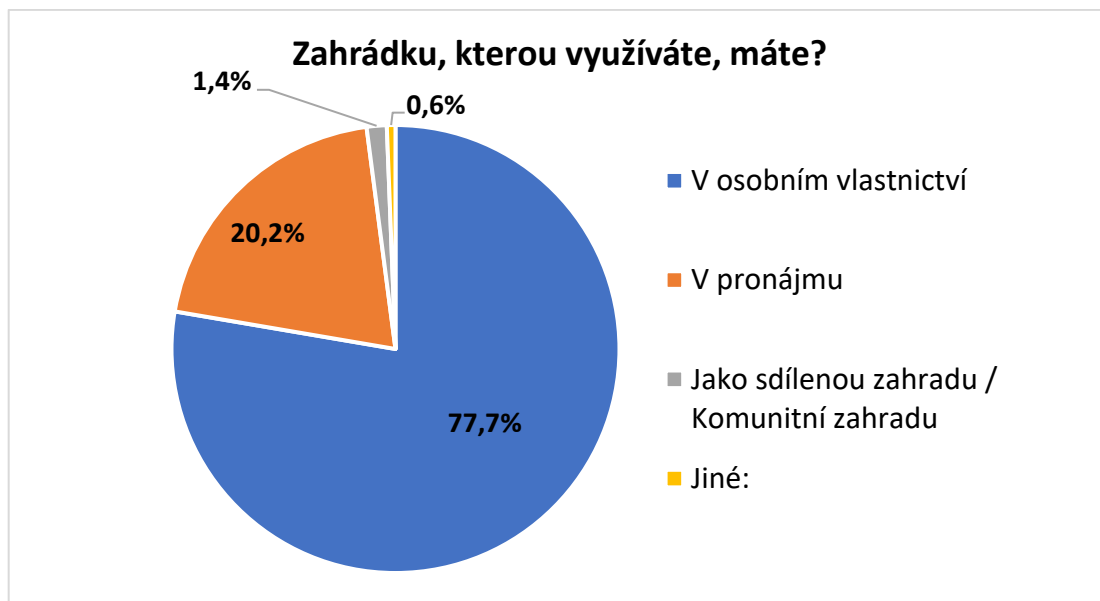
Takové rajče ze zahrádky nic nenahradí. To, co naši zahrádkáři pěstují, si většinou buď zavaří, zamrazí nebo nadprodukcí rozdají. Kdysi jsme jako ČZS dávali přebytky do mateřské školky, teď to hygienici zakázali, takže zveme v době sklizně ovoce děti z mateřských škol na exkurzi a ovoce jim nabídneme k jídlu. To funguje.“

Graf č. 7: Jaký je Váš nejsilnější motiv pro zahrádkaření?

Zdroj: vlastní zpracování

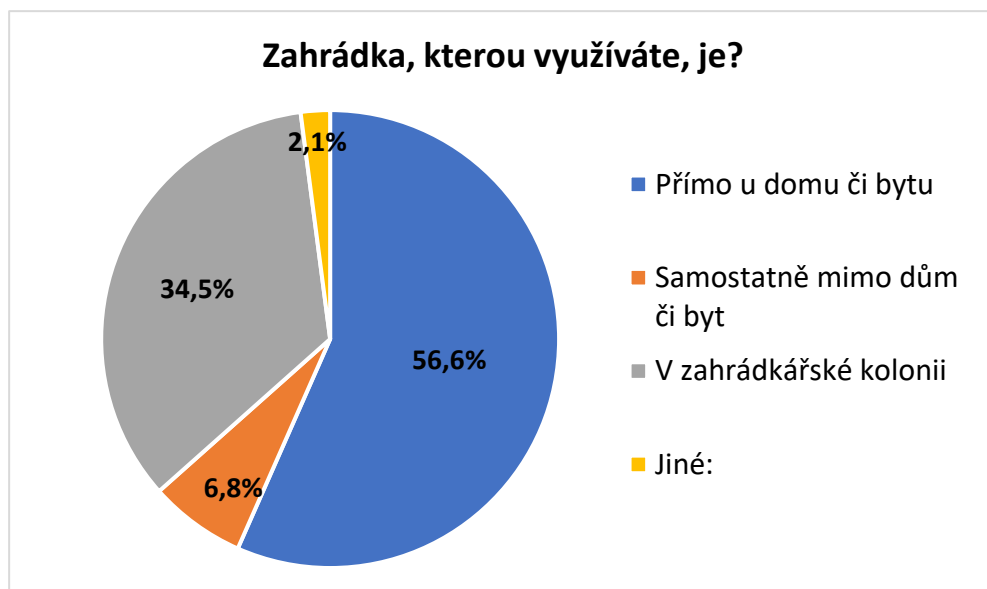
Otázky číslo 8 až 10 cílily na charakter zahrádky. V otázce číslo 8 byli respondenti dotazováni, zda je jejich zahrada “V osobním vlastnictví“, “V pronájmu“ nebo “Jako sdílená zahrada / Komunitní zahrada“. V této otázce bylo možné zaškrtnout i možnost “Jiné: “ a vypsát další alternativu (viz graf číslo 8). Této možnosti využili 3 respondenti odpovědí “u balkonu“. Nejčastěji se objevovala odpověď “V osobním vlastnictví“ s 376 hlasy (77,7 %) a odpověď “V pronájmu“ s 98 hlasy (20,2 %). Opět byla tato otázka pouze s jednou možnou variantou odpovědi.

Graf č. 8: Zahrádku, kterou využíváte, máte?

Zdroj: vlastní zpracování

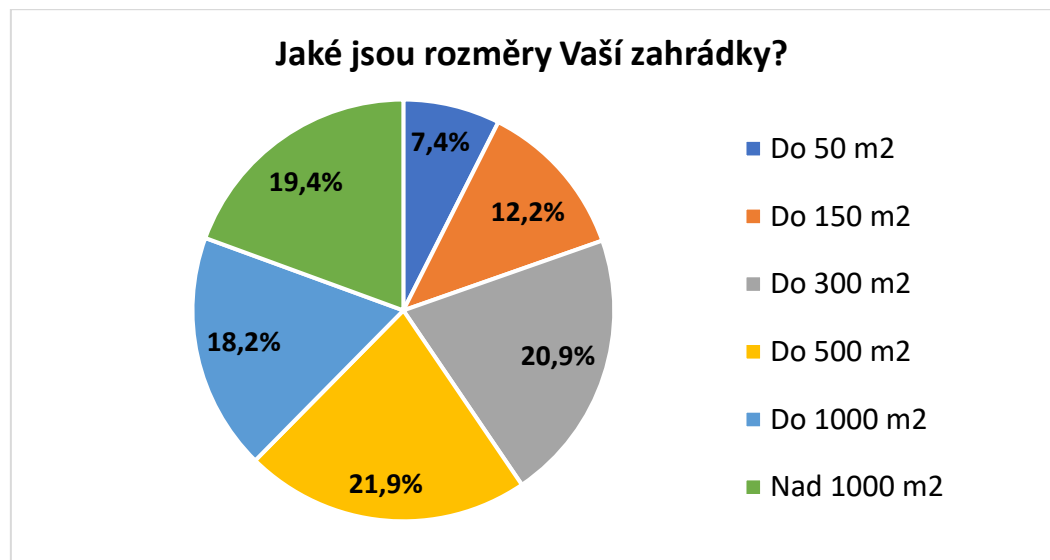
Z výsledku rozboru otázky č. 9 vyplynulo, že svou zahrádku “Přímo u domu či bytu“ má 56,6 % respondentů (274 odpovědí), “V zahrádkářské kolonii“ 34,5 % dotazovaných (167 hlasů) a “Samostatně mimo dům či byt 33 respondentů (6,8 %). Tato otázka byla s pouze jednou možností odpovědi ale s alternativou odpovědi “Jiné“. Tu zvolilo 10 respondentů. Jednotně se shodli “Na chatě“ (viz graf č. 9).

Graf č. 9: Zahrádka, kterou využíváte, je?

Zdroj: vlastní zpracování

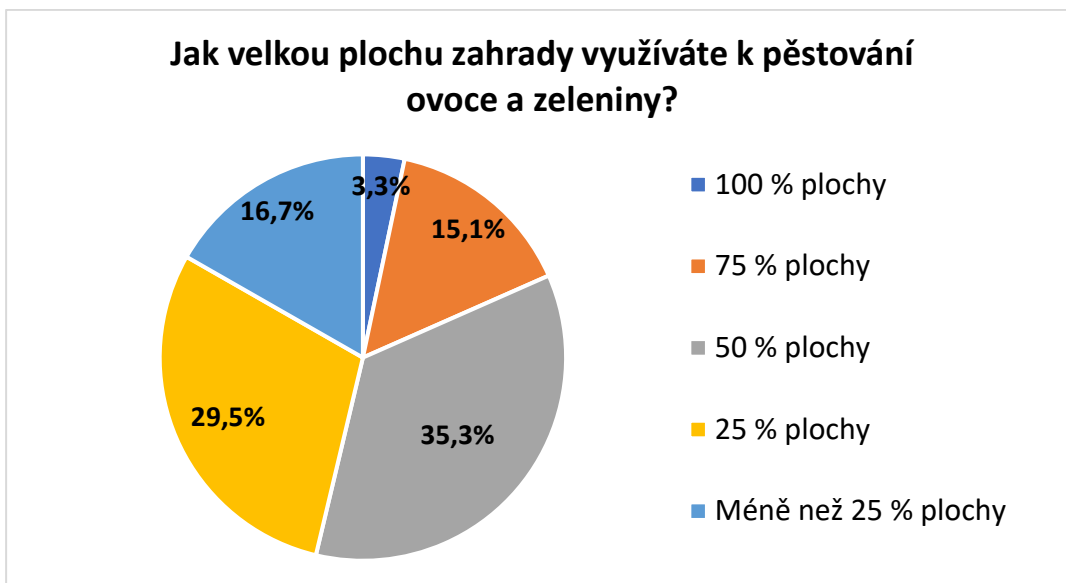
Předposlední otázka číslo 10 se ptala na velikost zahrady. Z výsledků šetření je patrné, že nejčastější velikostí je zahrada “Do 500 m²“ s 106 respondenty (21,9 %). Hned za ní se ale umístila zahrada s rozměry “Do 300 m²“ (tuto možnost volilo 101 dotazovaných). Třetí nejzastoupenější rozměr byl “Nad 1000 m²“ s 94 dotazovanými (viz graf č. 10).

Graf č. 10: Jaké jsou rozměry Vaší zahrádky?

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka číslo 11 uzavírala kapitolu charakteru zahrady a byla zaměřena na procentuální zastoupení plochy zahrady využívané k pěstování ovoce a zeleniny. Převažující odpovědí byla “50 %“ plochy. Takto odpovědělo 171 respondentů (35,3 %). Druhá nejčastější odpověď “25 %“ plochy (143 respondentů). Naopak nejméně častou byla odpověď “100 %“ plochy s 16 hlasy (viz graf č. 11).

Graf č. 11: Jak velkou plochu zahrady využíváte k pěstování ovoce a zeleniny?

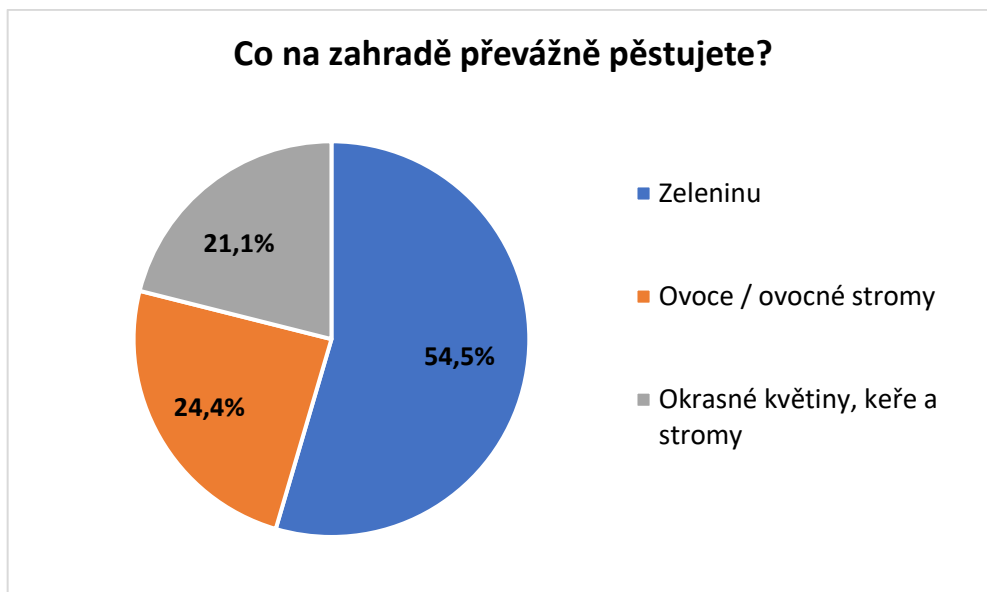
Zdroj: vlastní zpracování

4.3. Kvantifikace produkce

Bakalářské práce si také kladla za cíl zhodnocení, tedy kvantifikování, produkce potravin. V dotazníkovém šetření na toto téma cílily otázky od čísla 12 až po 21.

Otázka číslo 12 byla uzavřená a přinesla vhled do kvantifikace produkce zahrad respondentů. Odpovídala na to, co nejčastěji zahrádkáři pěstují (viz graf č. 12). Otázka byla s možností pouze jedné odpovědi. Z výzkumu je patrné, že nejčastěji zahrádkáři pěstují zeleninu (264 odpovědí, 54,5 %) a ovoce (118 odpovědí, 24,4 %).

Paní M. také doplňuje: „Zahrádkáři pěstují všechno. Kdysi bylo ve stanovách, že každý zahrádkář musí aktivně hospodařit alespoň na dvou třetinách pozemku, ta zbývající třetina je trávník a domeček. Dnes už to neplatí, každý si pěstuje, co chce. V 90. letech minulého století se mnoho zahrádkových osad proměnilo na rekreační zařízení, kde se pěstoval jen trávník a snad květiny. Byl tam bazén a gril. Dnes je situace jiná, pěstuje se doslova všechno. Jedna třetina zelenina – především rajčata, papriky, okurky, cukety, brambory, cibule, česnek, hrách a fazole. Druhá třetina jsou ovocné keře – rybíz, angrešt a jahody a ta poslední část to je trávník s ovocnými stromy. Nevysazují se polokmeny, ale jen zákrsky, a to hlavně jablka, meruňky, třešně, višně a švestky,“

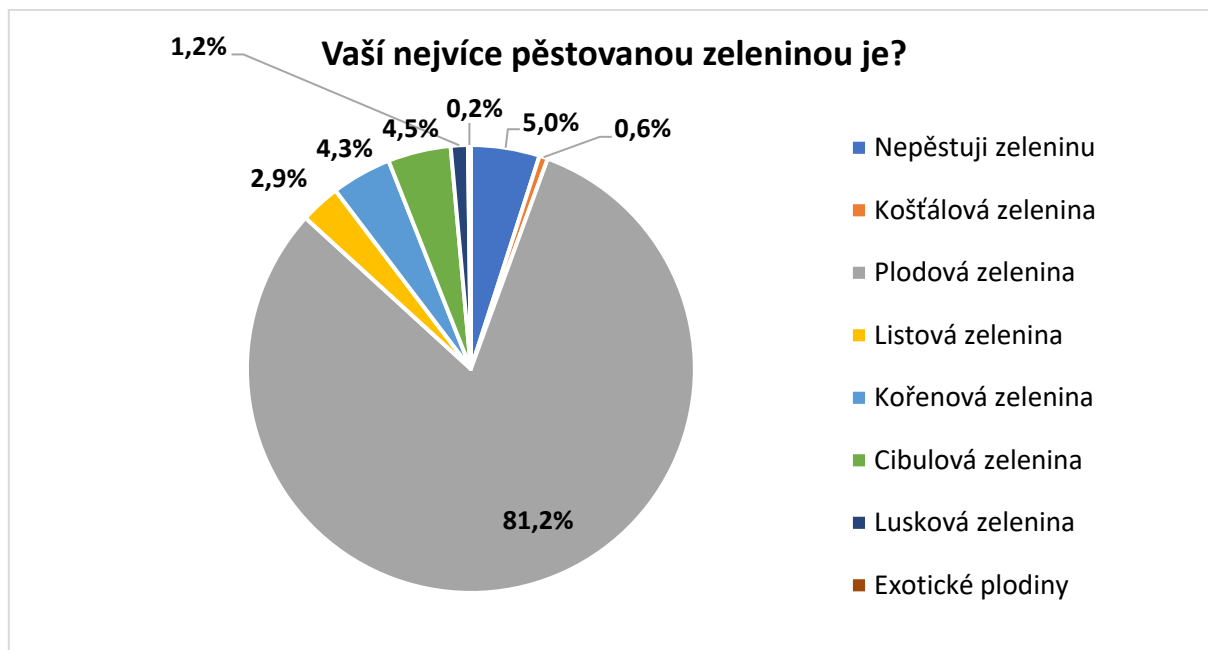

Graf č. 12: Co na zahradě převážně pěstujete?

Zdroj: vlastní zpracování

V otázce číslo 13 byl zjišťován nejvíce pěstovaný druh zeleniny. Respondenti měli na výběr z jednotlivých kategorií a bylo možné zaškrtnout pouze jednu odpověď – tedy tu nejvíce zastoupenou zeleninu na zahrádce. Z grafu č. 13 níže je patrné, že drtivá většina dotazovaných pěstuje “Plodovou zeleninu“, jako například papriky, rajčata, lilek nebo cukety⁸. Tuto odpověď zvolilo 393 dotazovaných, tedy 81,2 % z celkového zastoupení 484 respondentů. Na druhém místě byla kategorie “Nepěstuji zeleninu“ s pouhými 24 hlasy (5 %) a na třetím skončila “Cibulová zelenina“ s 22 hlasy (4,5 %).

⁸ Respondenti měli u každého druhu zeleniny vypsáné nejznámější zástupce z dané kategorie (viz Příloha č. 2 – Dotazník)

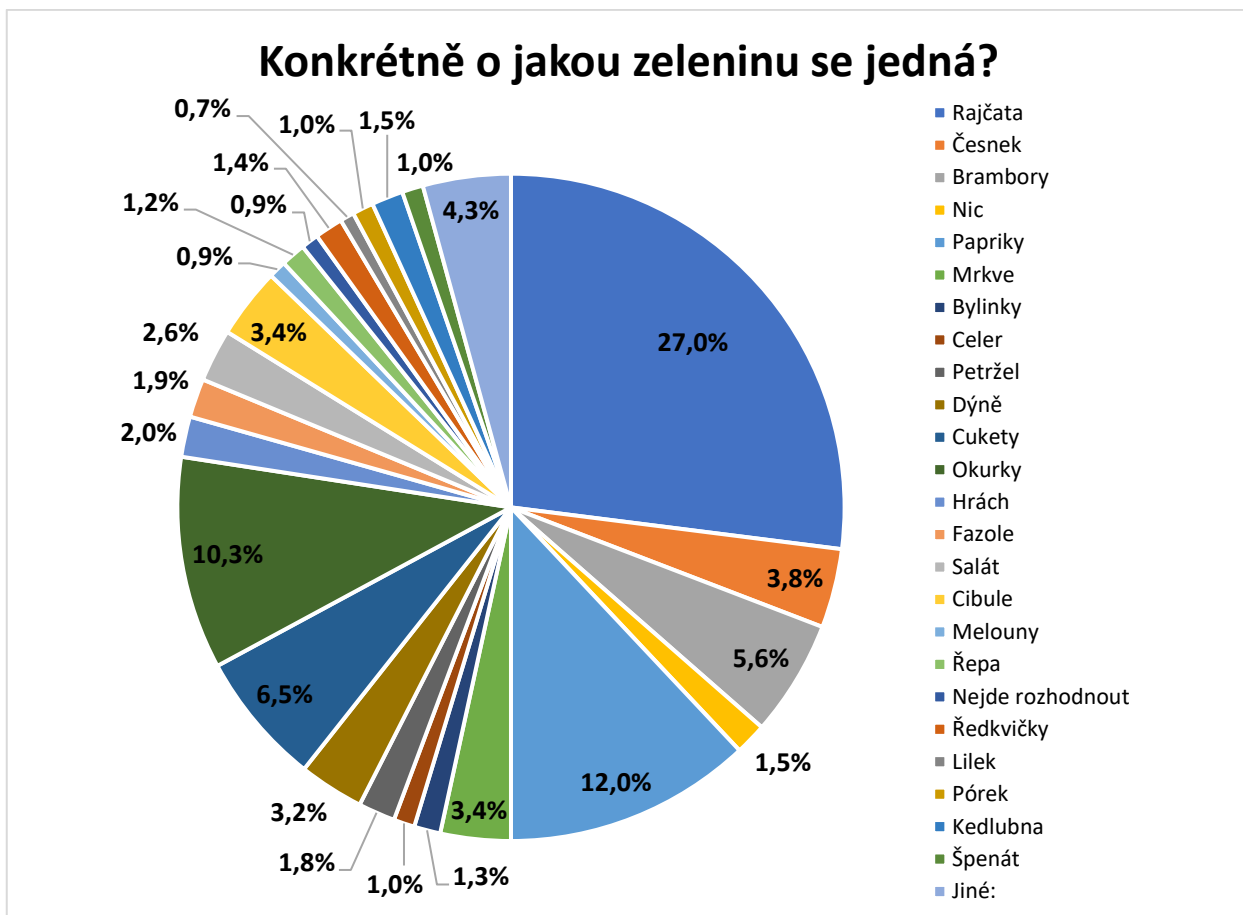

Graf č. 13: Vaší nejvíce pěstovanou zeleninou je?

Zdroj: vlastní zpracování

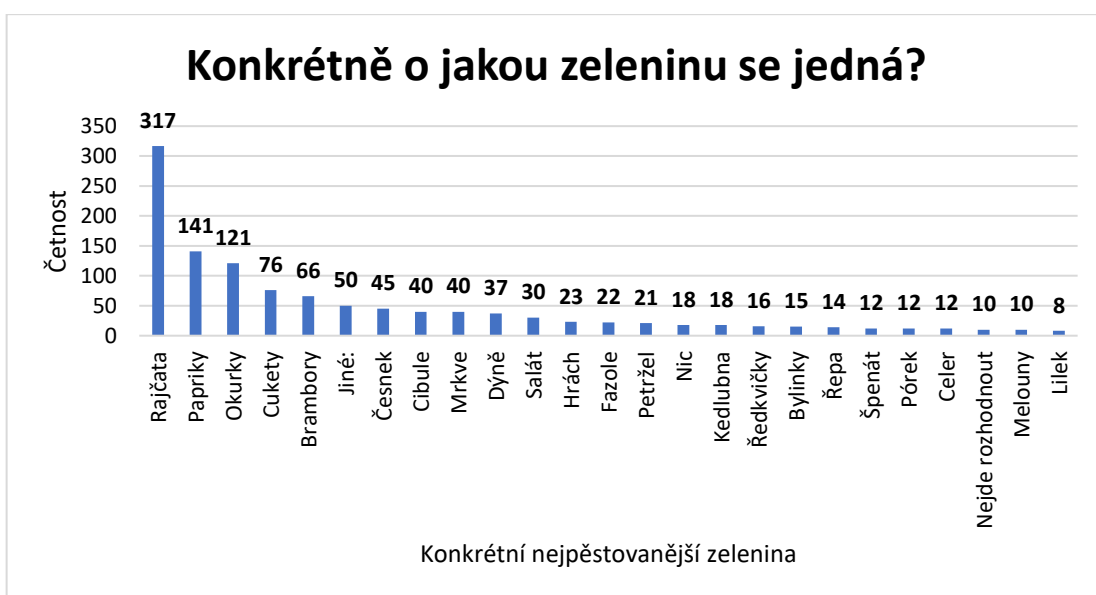
Otázka číslo 14 se dotazovala na konkrétní nejhojněji zastoupenou zeleninu na zahrádce respondenta. Graf č. 14 znázorňuje procentuální zastoupení konkrétní zeleniny a graf č. 15 představuje početní zastoupení dané zeleniny, tzv. kolikrát byla daná zelenina zodpovězena respondenty. Respondenti volili i odpovědi “Nejde rozhodnout“ (celkem 10x, 0,9 %) a odpověď “Nic“ (celkem 18x, 1,5 %). Z šetrní je patrné, že nejpěstovanější zeleninou jsou rajčata (zvolilo jej celkem 317 respondentů, 27 %), dále pak papriky (141 respondentů, 12 %) a okurky (121 dotazovaných, 10,3 %).

Vzhledem k vysoké různorodosti pěstované zeleniny byla pro lepší přehlednost grafu zobrazena pouze ta zelenina, která se vyskytovala v odpovědích 7x a více. Toto pravidlo četnosti nespĺňovaly například brokolice, květák a rebarbora, které byly zařazeny do kategorie “Jiné“ (celkem 50x, 4 %).

Graf č. 14: Konkrétně o jakou zeleninu se jedná? 1/2

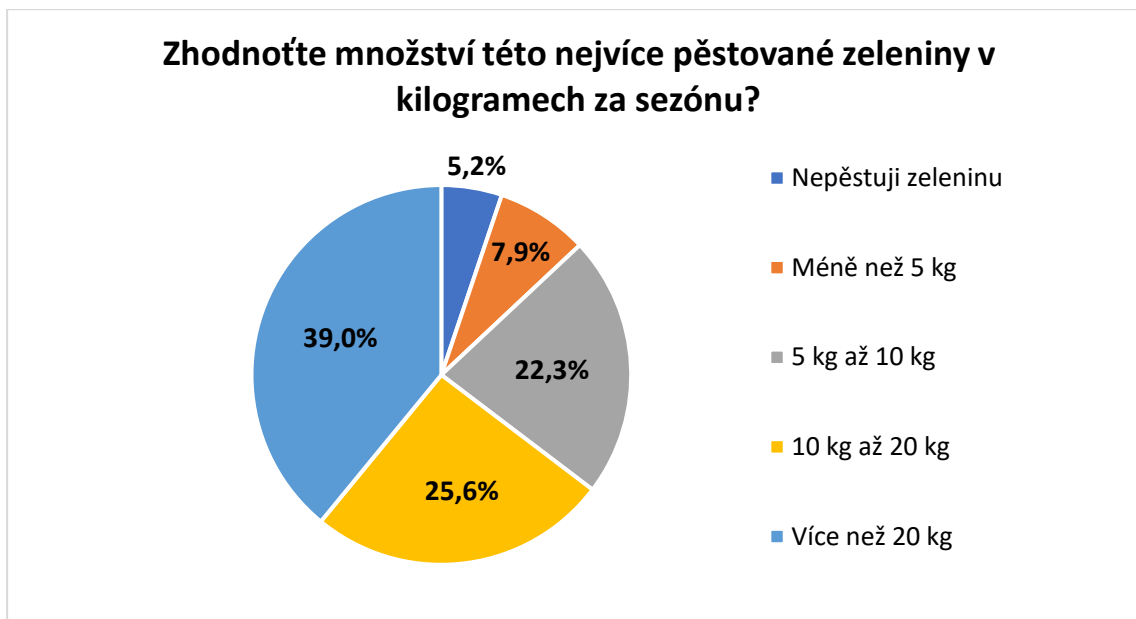
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 15: Konkrétně o jakou zeleninu se jedná? 2/2

Zdroj: vlastní zpracování

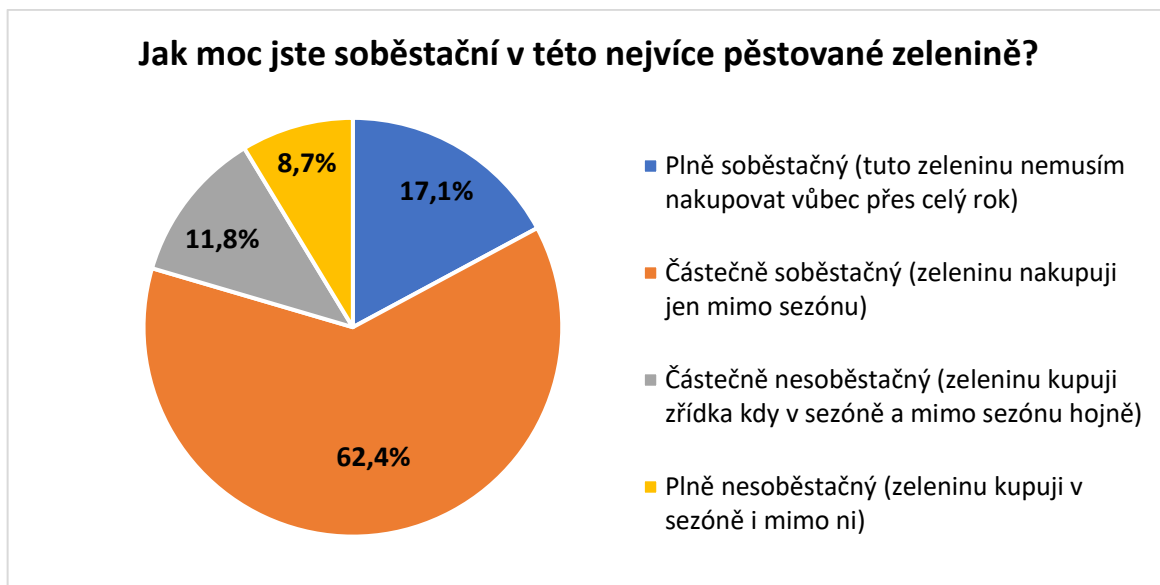
Otázka číslo 15 plynule navazovala na předchozí otázku a respondenti zde uváděli množství této nejvíce pěstované zeleniny v kilogramech za sezónu (viz graf č. 16). Z výsledku je patrné, že zahrádkáři jsou schopni vyprodukovat “Více než 20 kg“ zeleniny (189 pěstitelů, 39 %), druhá nejčastěji zvolená odpověď byla váha mezi “10 kg až 20 kg“, celkem tuto možnost zvolilo 124 dotazovaných.

Graf č. 16: Zhodnoťte množství této nejvíce pěstované zeleniny v kilogramech za sezónu

Zdroj: vlastní zpracování

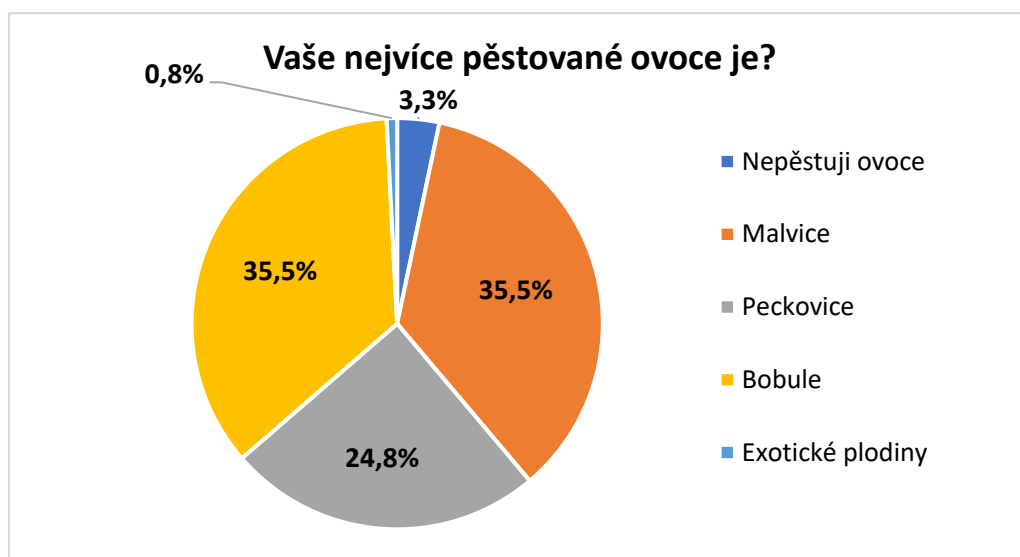
Otázka číslo 16 se zabývá soběstačností nejvíce pěstované zeleniny. Tato otázka je opět uzavřená a hlavní dominantou se stala odpověď “Částečně soběstačný (zeleninu nakupuji jen mimo sezónu)“, zvolilo ji celkem 302 dotazovaných. Často se také objevovala varianta “Plně soběstačný (tuto zeleninu nemusím nakupovat vůbec přes celý rok)“, zvolilo ji 83 respondentů (viz graf č. 17).

Graf č. 17: Jak moc jste soběstační v této nejvíce pěstované zelenině?

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka číslo 17 se zabývala nejvíce pěstovaným ovocem. Respondenti zde vybírali z pěti alternativ⁹ a mohli zaškrtnout pouze jednu možnost (viz graf č. 18). Zde došlo ke shodě ve frekvenci odpovědí – kategorie “Malvice“ a “Bobule“ měly po 172 odpovědí (tedy 35,5 %). Jako třetí v pořadí skončila alternativa “Peckovice“ s 120 odpověďmi.

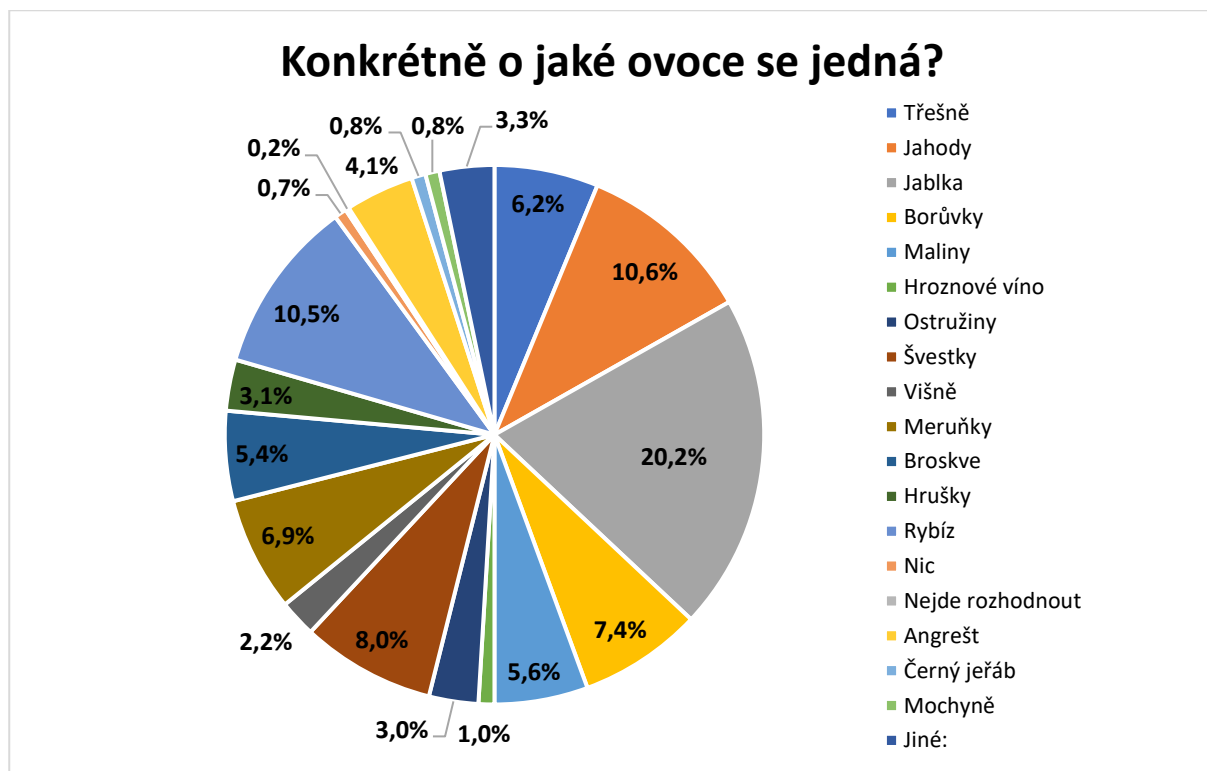
Graf č. 18: Vaše nejvíce pěstované ovoce je?

Zdroj: vlastní zpracování

⁹ Respondenti měli u každého druhu ovoce vypsáné nejznámější zástupce z dané kategorie (viz Příloha č. 2 – Dotazník)

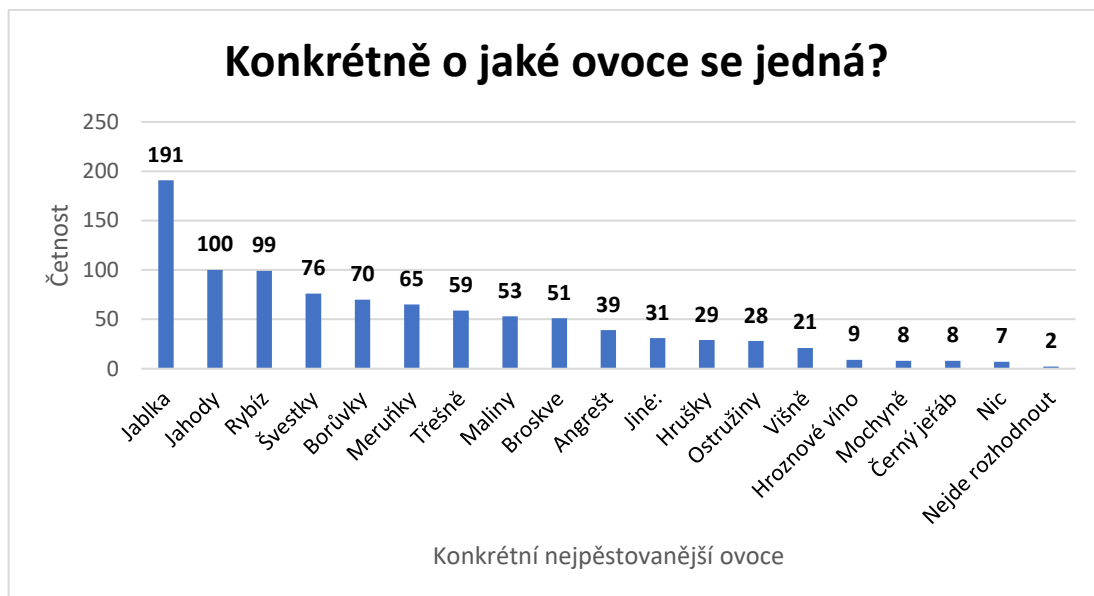
Otázka číslo 18 se dotazovala na konkrétní nejvíce pěstované ovoce zahrádkářů. Graf č. 19 znázorňuje jeho procentuální zastoupení a graf č. 20 představuje početní zastoupení daného ovoce, tzv. kolikrát bylo zodpovězeno respondenty. Respondenti volili obdobně jako u zeleniny odpovědi “Nejde rozhodnout“ (celkem 2x, 0,2 %) a odpověď “Nic“ (celkem 7x, 0,7 %). Z dotazníkového šetření je patrné, že nejpěstovanějším ovocem jsou “Jablka“ (zvolilo jej 191 respondentů, tedy 20,2 %) a dále pak “Jahody“ (celkem 100x, 10,6 %).

Obdobně jako u zeleniny byl využit přehlednější graf s nejčastějšími odpověďmi. Bylo zvoleno kritérium četnosti odpovědí 7x a více. Toto pravidlo v četnosti nesplňovaly fíky, kiwi, josta nebo vinná réva, které byly shrnuty do kategorie “Jiné:“ (celkem 31x, 3,3 %).

Graf č. 19: Konkrétně o jaké ovoce se jedná? 1/2

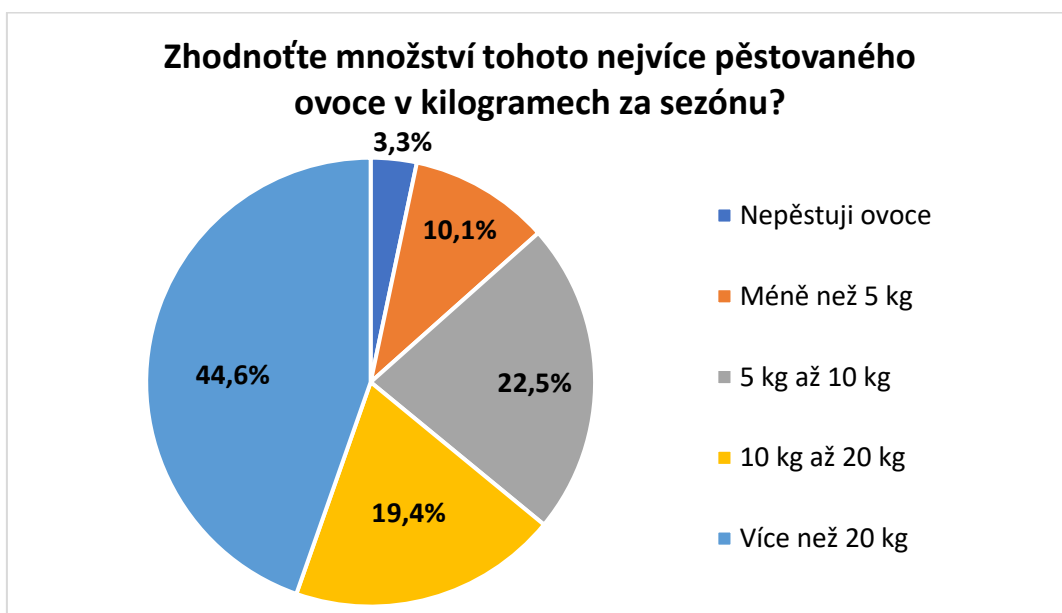
Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 20: Konkrétně o jaké ovoce se jedná? 2/2

Zdroj: vlastní zpracování

Obdobně jako u zeleniny, i u ovoce, byla snaha kvantifikovat množství nejvíce pěstovaného ovoce v kilogramech za sezónu. Toto téma řeší otázka číslo 19. Výsledek výzkumu prokázal, že zahrádkáři vypěstují “Více než 20 kg“ ovoce za sezónu, tuto možnost zvolilo celkem 216, tedy 44,6 % dotazovaných (viz graf č. 21). Často se také objevovala možnost “5 kg až 10 kg“, zvolilo ji 109 dotazovaných (22,5 %).

Graf č. 21: Zhodnoťte množství tohoto nejvíce pěstovaného ovoce v kilogramech za sezónu?

Zdroj: vlastní zpracování

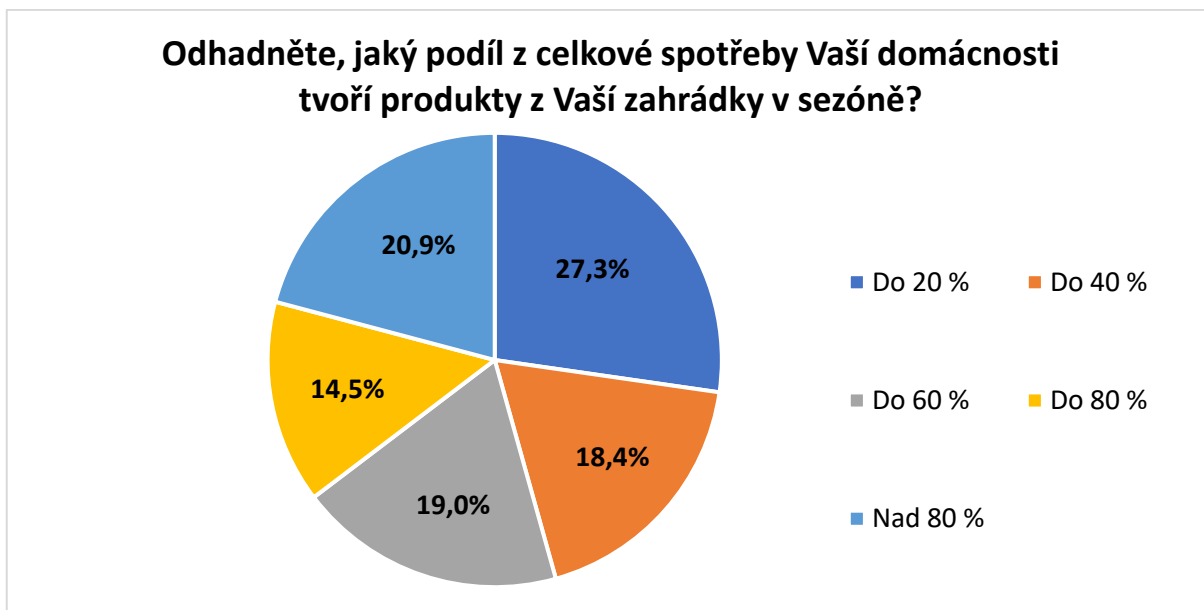
Otázka číslo 20 se zabývá soběstačností nejvíce pěstovaného druhu ovoce. Tato otázka je opět uzavřená a respondenti zde nejvíce volili možnost “Částečně soběstačný (ovoce nakupují jen mimo sezónu) “. Celkem ji zvolilo 207 účastníků šetření, tedy skoro 42,8 % (viz graf č. 22). Naopak nejméně volenou odpovědí byla varianta “Plně nesoběstačný (ovoce kupují v sezóně i mimo ni) “, zvolilo ji pouze 33 respondentů (6,8 %).

Graf č. 22: Jak moc jste soběstační v tomto nejvíce pěstovaném druhu ovoce?

Zdroj: vlastní zpracování

Sadu otázek týkající se kvantifikace uzavírala otázka s číslem 21. Zabývala se celkovým podílem spotřeby produktů ze zahrádky za sezónu (viz graf č. 23). Výsledky dotazníkového šetření přinesly vcelku souměrné rozdělení odpovědí. Přesto mírně převažovala odpověď “Do 20 %“, takto odpovědělo 132 dotazovaných (27,3 %). Další v pořadí podílu celkové spotřeby domácích produktů zvítězila varianta “Nad 80 %“ (celkem 101 odpovědí, 20,9 %).

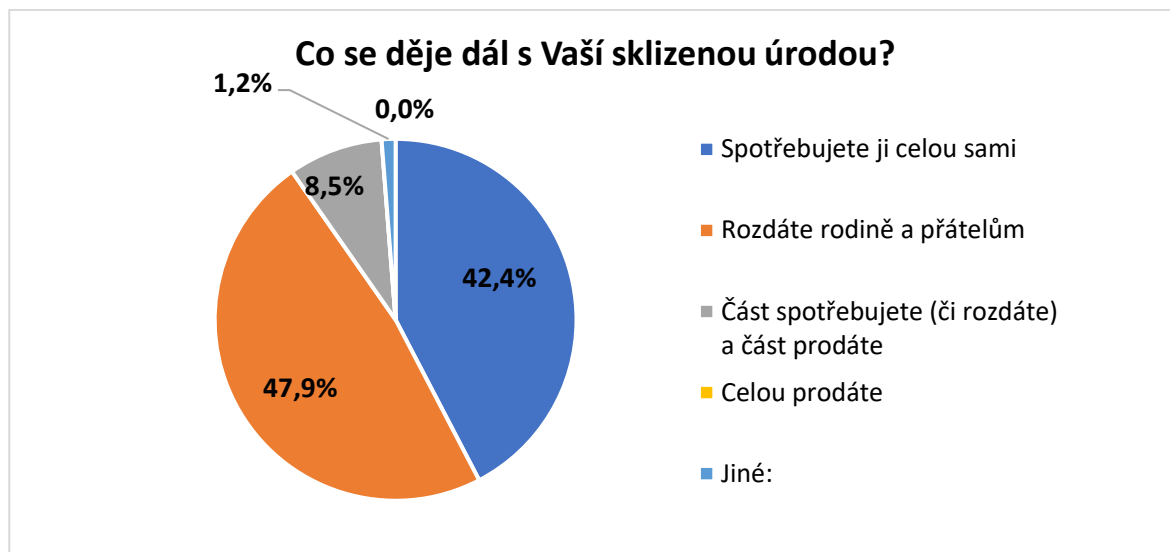

Graf č. 23: Odhadněte, jaký podíl z celkové spotřeby Vaší domácnosti tvoří produkty z Vaší zahrádky v sezóně?

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka číslo 22 se zabývala dalším zpracováním vypěstovaných produktů. Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že téměř jedna polovina respondentů rozdává sklizenou úrodu rodině a přátelům (232 respondentů, 47,9 %). A druhá polovina zúčastněných sklizenou úrodu spotřebuje celou sama (205 respondentů, 42,4 %). Možnost “Celou prodáte“ ne zvolil nikdo. Pro respondenty byla na výběr i možnost “Jiné: “. Zvolilo ji celkem 6 dotazovaných (1,2 %) a objevovaly se odpovědi: nepěstují, přebytek rozdám, nebo část spotřebuji a část rozdám (viz graf č. 24).

Paní M. ČZS situaci dále komentuje: „*Některých plodin je moc, jiných málo. V sezóně 2022 nemuseli zahrádkáři kupovat jablčka, ale na jaře 2023 už museli koupit všechno včetně cibule. Jen zavařeniny jim zůstanou na celý rok. Okurky, marmelády, kompoty, ty v obchodě nakupovat nemusí. Dokonce si někteří dělají i různé čalamády a míchané zeleniny. Kdysi byly výkupny, kam zahrádkáři mohli přivést cokoliv, čeho měli moc. Teď taková možnost neexistuje. Ale zájemci o zdravou zeleninu a ovoce se zastavují u zahrádek a táží se, jestli někdo neprodává. Ale většinou se vše tak nějak přerozdělí mezi majiteli zahrádek v osadě. Jako ČZS nemáme informace o tom, že by své přebytky prodávali. Ono totiž nikdy není úroda tak akorát, vždy je buď něčeho málo nebo moc. V létě 2022 byl například přebytek jablek, a tak sousedi, kteří jablka na zahrádce neměli, si to domluvili se sousedem.*“

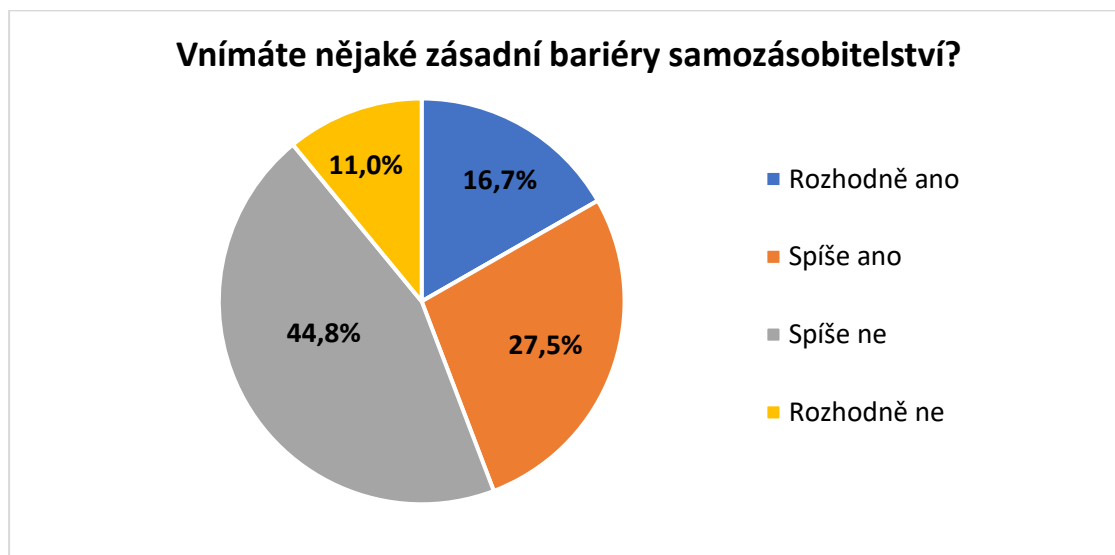

Graf č. 24: Co se děje dál s Vaší sklizenou úrodou?

Zdroj: vlastní zpracování

4.4. Otázka bariér v samozásobitelství

Otázky číslo 23 a 24 zkoumaly možné bariéry v samozásobitelství. Z celkových 484 respondentů vnímalo existenci bariér 214 dotazovaných (odpovědi “Rozhodně ano“ a “Spíše ano“), to činí 44,2 % (viz graf č. 25).

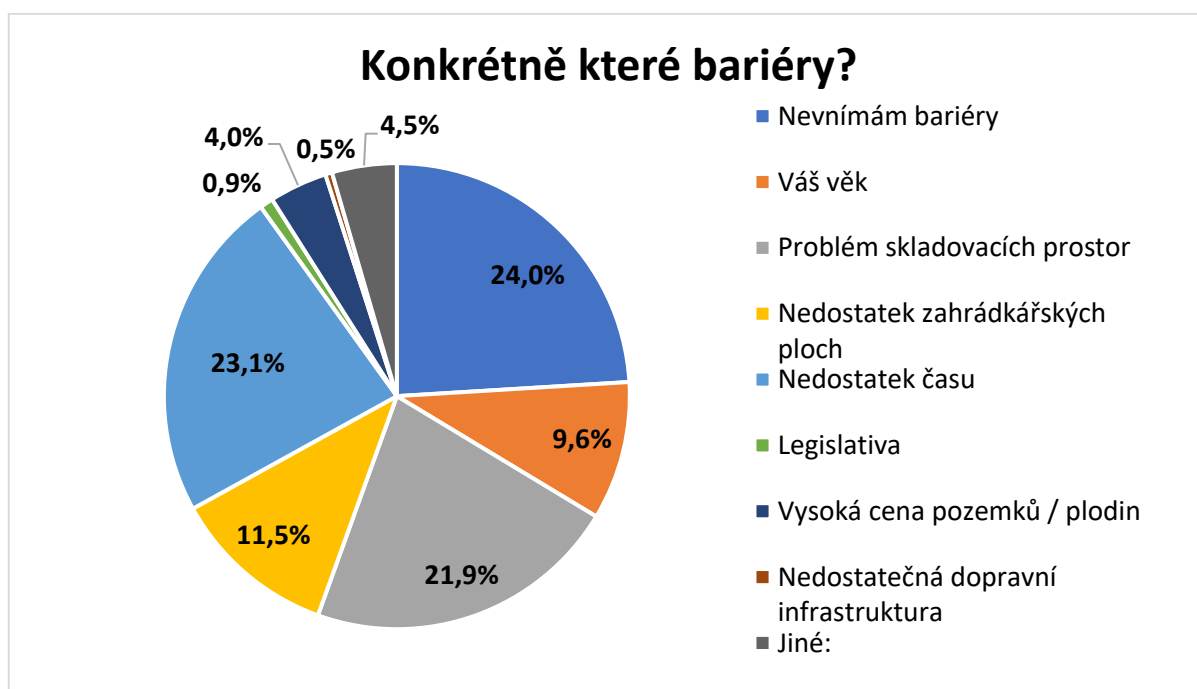

Graf č. 25: Vnímáte nějaké zásadní bariéry samozásobitelství?

Zdroj: vlastní zpracování

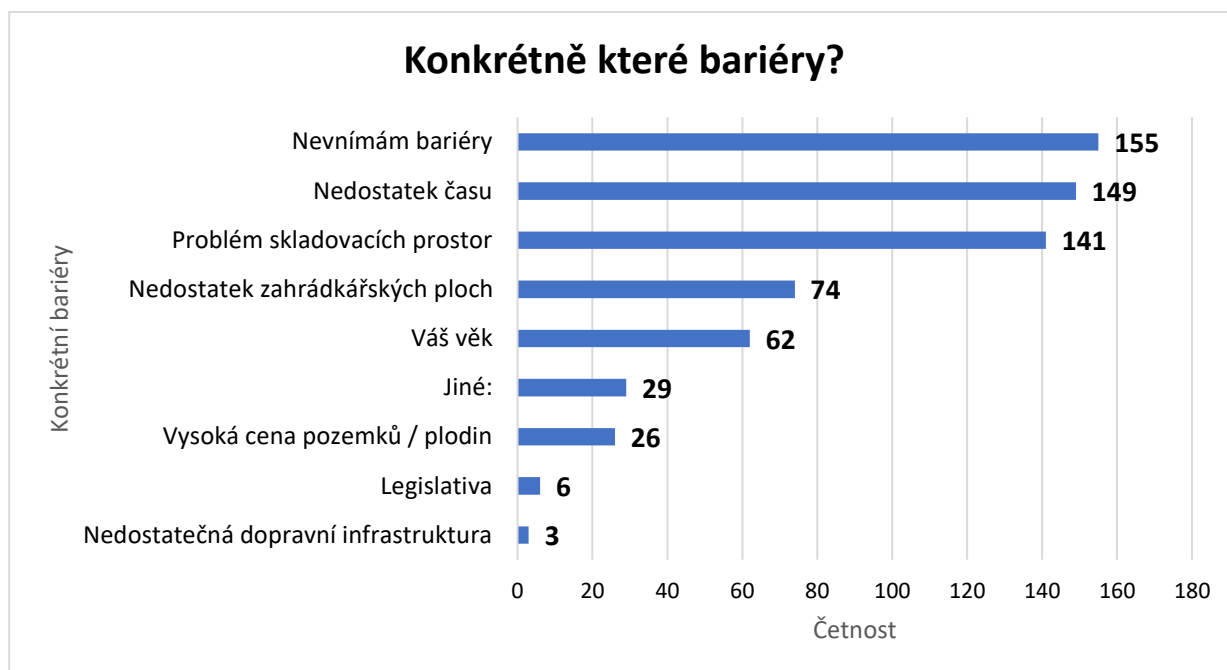
Otázka č. 24 přinesla odpověď, jaké konkrétní bariéry respondenti vnímají. Graf číslo 26 znázorňuje procentuální zastoupení odpovědí a graf č. 27 početní zastoupení dané bariéry, tzv. kolikrát byla konkrétní bariéra zvolena respondenty. Tato otázka nabízela více možností odpovědí a dovolovala přidat své další konkrétní bariéry (přes možnost “Jiné:”). Tuto cestu zvolilo celkem 29 respondentů a zmiňovali především: škůdce, nedostatek zahrad u měst, zdravotní indispozice, počasí, bonita půdy, nedostatek vodního zdroje a přírodního hnojení. Za nejčastější odpověď můžeme považovat “Nevnímám bariéry“ (155 respondentů, 24 %), “Nedostatek času“ (149 respondentů, 23,1 %) a “Problém skladovacích prostor“ (141 respondentů, 21,9 %).

Za Český zahrádkářský svaz dodává paní M.: „Problém zahrádkáři nevnímají a pokud ano, jedná se o nemožnost uskladnění hlavně brambor, cibule i česneku. Byty na sídlištích nemají potřebný sklep a na zahrádkách většinou nelze nic budovat. Někteří uskladňují tyto plodiny v bedně vyložené polystyrénem, kterou mají na balkoně.“

Graf č. 26: Konkrétně které bariéry?

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 27: Konkrétně které bariéry?

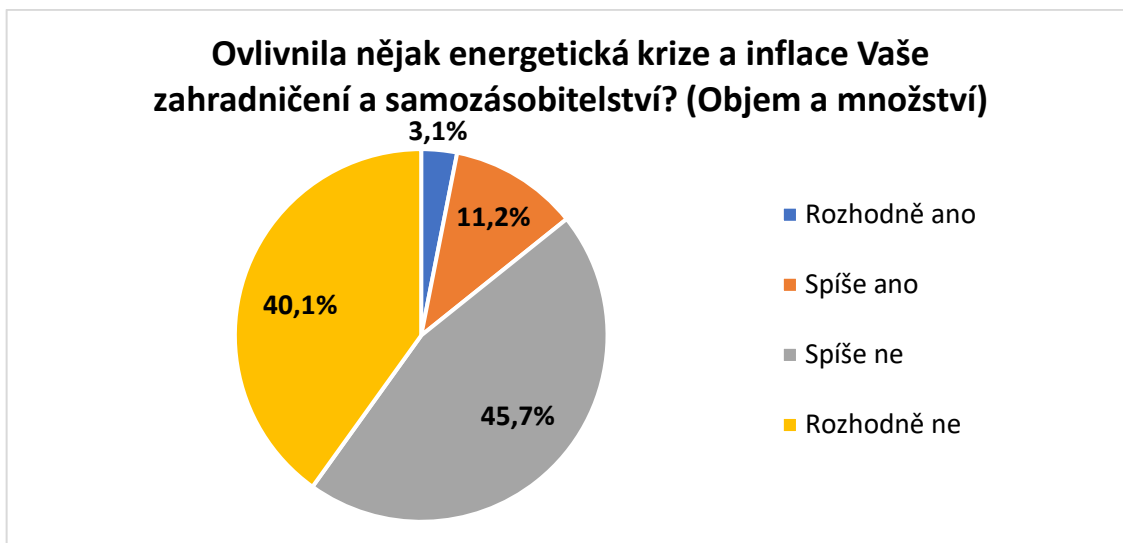
Zdroj: vlastní zpracování

4.5. Pohled na aktuální dění v samozásobitelství

Zbylé otázky dotazníkového šetření se zabývaly možnými aktuálními problémy samozásobitelství.

Otázky číslo 25 a 26 cílily na aktuální finanční situaci samozásobitelů. Dotazníkové šetření se zaměřovalo i na to, jak na dnešní ekonomickou a energetickou krizi reagují zahrádkáři. Data z Centra pro výzkum veřejného mínění o samozásobitelství a zahradničení k tomuto tématu mluví jasně. Více než dvě pětiny (42 %) z reprezentativního kvótního výběru o přibližném počtu 1000 respondentů se domnívá, že zásobování jejich domácností potravinami se v současnosti a v době před deseti lety nezměnilo (Hanzlová, 2021).

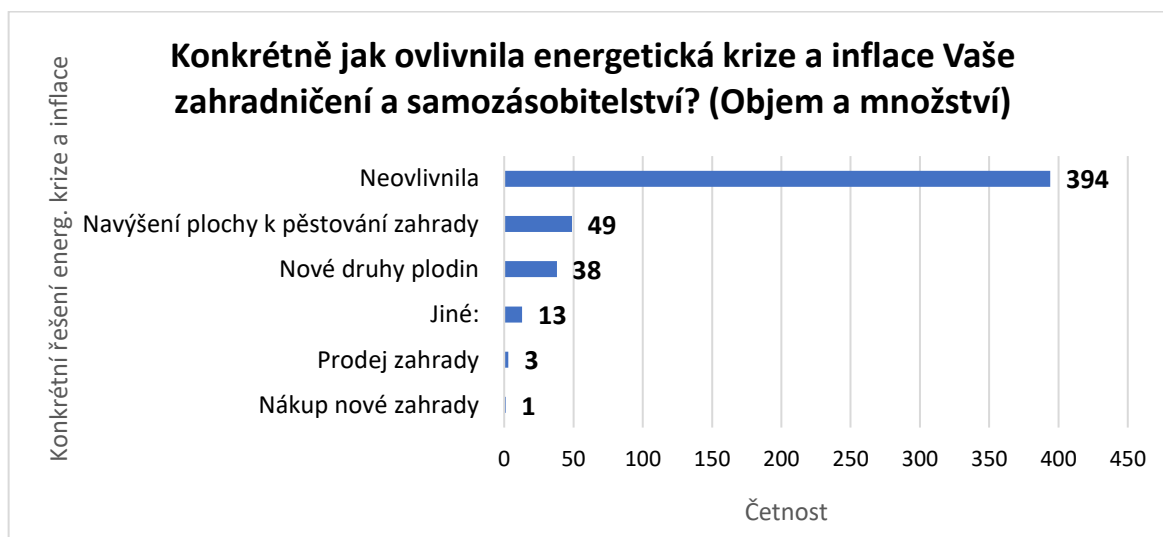
To dotazníkové šetření potvrdilo – 415 respondentů (85,8 %) nevnímá změny v zahradničení a samozásobitelství (odpovědi “Spíše ne“ a “Rozhodně ne“) v souvislosti s energetickou krizí a inflací (viz graf č. 28).

Graf č. 28: Ovlivnila nějak energetická krize a inflace Vaše zahradničení a samozásobitelství? (Objem a množství)

Zdroj: vlastní zpracování

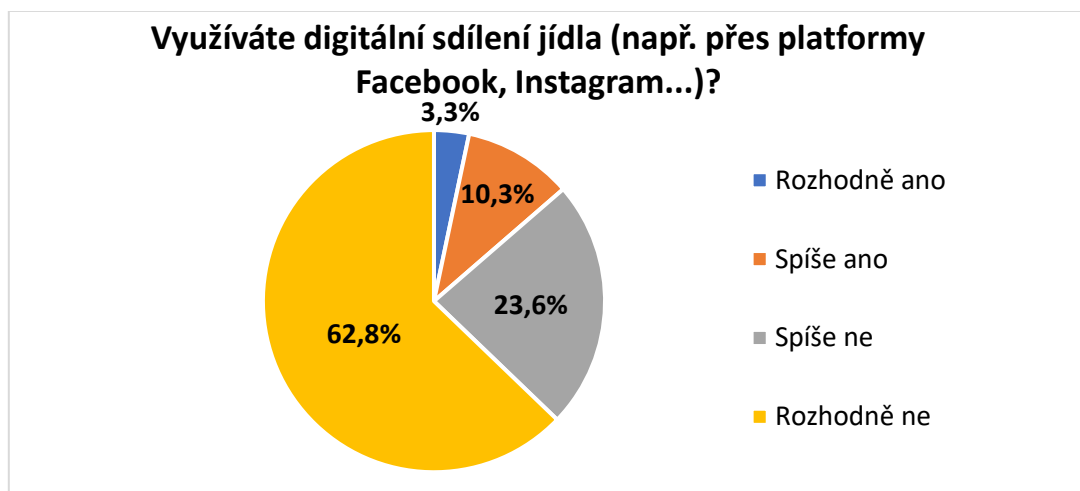
Drtivá většina respondentů odpověděla negativně na možné změny v zahradničení / samozásobitelství způsobené energetickou krizí a inflací (viz graf č. 29). U této otázky měli možnost zaškrtnout více odpovědí a případně zvolit i další svou individuální změnu prostřednictvím odpovědi “Jiné:“ Stalo se tak ve 13 případech, konkrétněji odpovědi jako: cena vody, prodej zahrady, celkové zdražení od nákladů na semena až po zdražení energie, nákup další zahrady v rámci větší nezávislosti nebo méně času díky další práci.

Graf č. 29: Konkrétně jak ovlivnila energetická krize a inflace Vaše zahradničení a samozásobitelství? (Objem a množství)

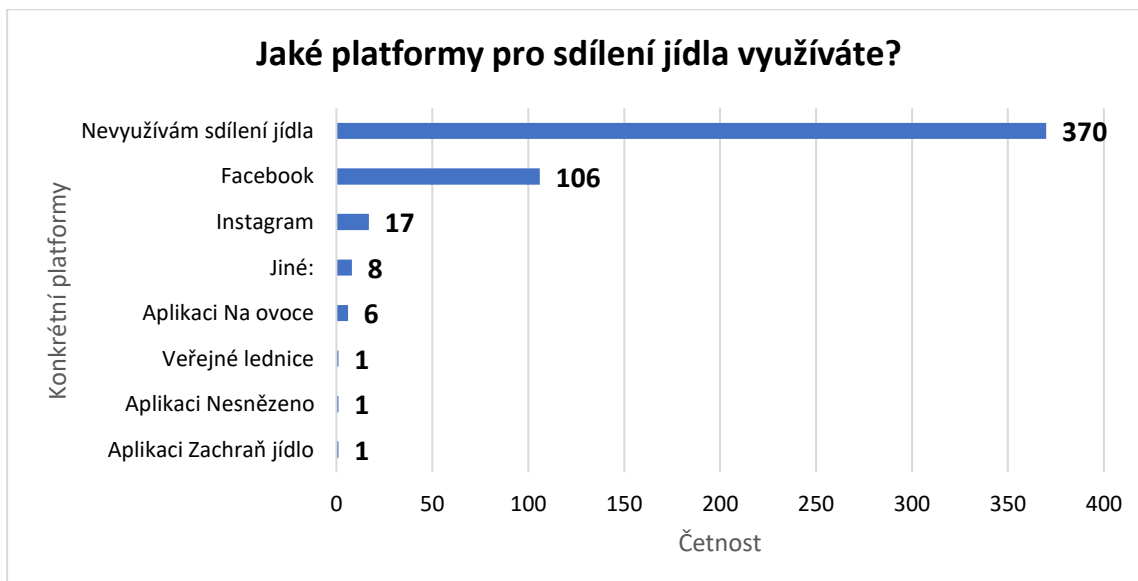
Zdroj: vlastní zpracování

Žijeme také v moderní době. Otázky číslo 27 a 28 se zabývaly digitálním sdílením vypěstovaných potravin. Výsledek dotazníkového šetření prokázal, že 418 respondentů (součet odpovědí “Spíše ne“ a “Rozhodně ne“) nevyužívá digitální sdílení jídla (viz graf č. 30). A pokud ano, jde nejčastěji o platformy jako je Facebook, Instagram nebo aplikaci Na ovoce. Tato otázka umožňovala respondentům zaškrtnout více odpovědí a uvést i další digitální platformy (viz graf č. 31). Této možnosti využilo 8 dotazovaných, kteří zmiňovali spíše údiv nad možným digitálním sdílením jídla. Jedna odpověď odkazovala na aplikaci Pinterest.

Graf č. 30: Využíváte digitální sdílení jídla (např. přes platformy Facebook, Instagram...)?

Zdroj: vlastní zpracování

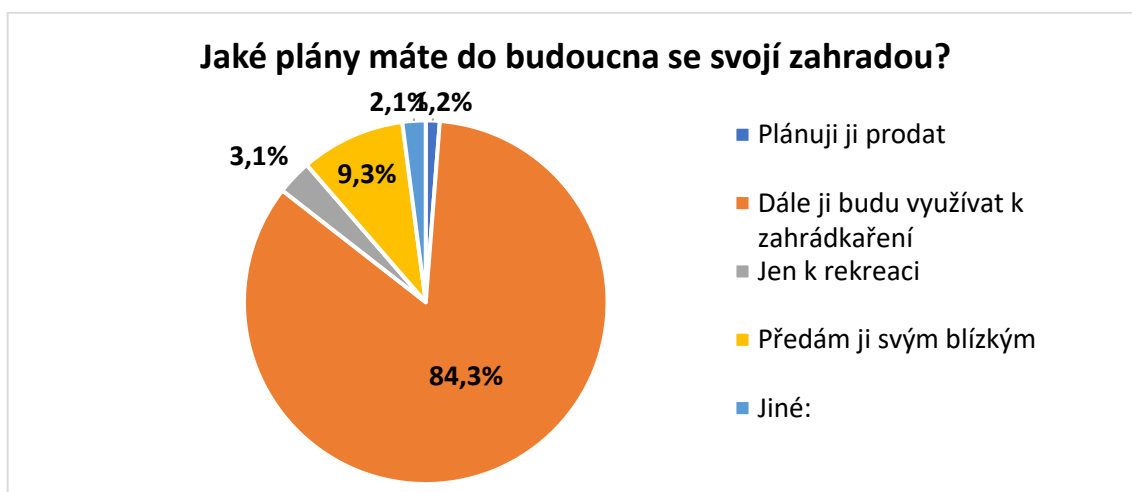
Graf č. 31: Jaké platformy pro sdílení jídla využíváte?

Zdroj: vlastní zpracování

Předposlední a poslední otázka celého dotazníkového šetření se týkala budoucnosti zahrad a samozásobitelství. Je dlouhodobě udržitelné pro další generace? Upadá zájem o zahrádkaření nebo je tomu obráceně?

Paní M. za ČZS vykresluje situaci: „Zahrádek je nedostatek. Byla by potřeba hlavně ve velkých městech založit nové zahrádkářské osady, ale k tomu se vedení měst nemá. Jediné, co jsou ochotni udělat, je podpora komunitních zahrad, což je spíše „mateřská škola zahrádkáře“ jak tvrdí náš předseda. Město oplotí pozemek, zavede vodu a členové komunity si udělají vyvýšené záhonky tak metr krát dva. A na této ploše hospodaří. Podle nás je to seznamování se s pěstováním, ale žádné zásobení ani velká úroda to není. Ale rodiny s dětmi jsou rády, že mají alespoň toto. Existuje ale jeden velký problém a tím jsou realitní kanceláře, které se snaží odkoupit zahrádky a prodávat je za neuvěřitelně vysoké ceny. Není výjimkou, že zahrádka 400 arů, s chatičkou téměř před zbouráním, na magistrátním pozemku, se prodává za půl miliónu korun. Ještě před deseti lety se ty samé zahrádky nabízely za 50 tisíc, což je reálná cena i dnes. A poptávka je velká. Ústředí svazu už má několik podnětů na oprávněnost prodeje a zbytečné nadhodnocení parcely.“

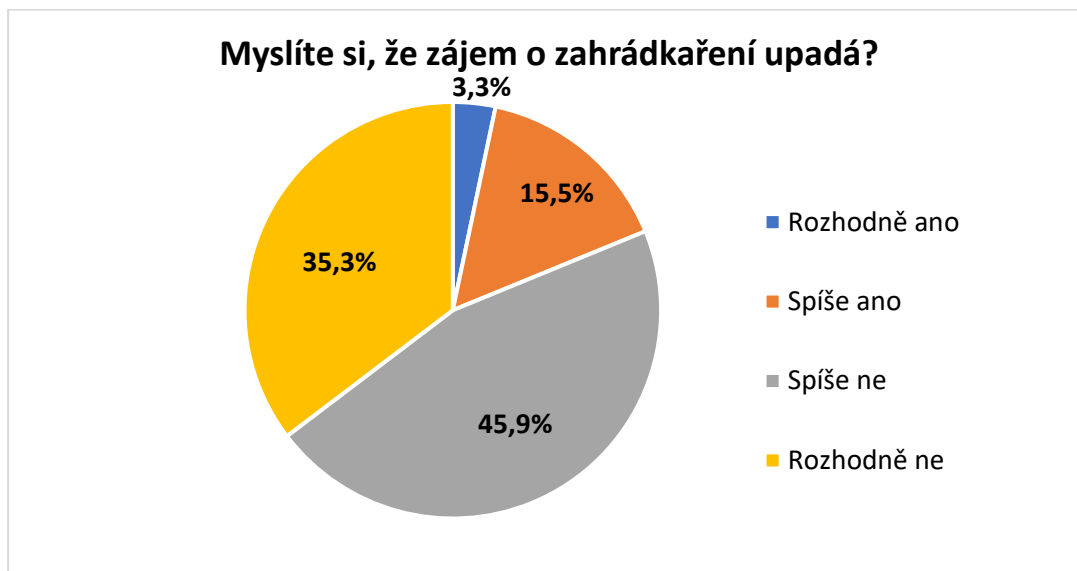
Z dotazníkového průzkumu vyplynulo, že 408 respondentů (84,3 %) bude dále využívat zahrádku k zahradničení, 45 respondentů ji plánuje předat svým blízkým (9,3 %) a 6 respondentů ji v budoucnu plánuje prodat (1,2 %). Tato otázka umožňovala opět pouze jednu odpověď, ale s možnou alternativou „Jiné:“ (viz graf č. 32). Tu využilo 10 dotazovaných (2,1 %) s odpověďmi: dle zdravotního stavu, časem opustím, budu ji mít do smrti nebo vyměním za větší pozemek, kde budu bydlet.

Graf č. 32: Jaké plány máte do budoucna se svojí zahradou?

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední otázka celého dotazníkového šetření řešila vývojový trend zahrádkaření. Respondenti měli zhodnotit, zda zájem o zahrádkaření upadá. Tohoto názoru je 91 dotazovaných (odpovědi “Rozhodně ano“ a “Spíše ano“), valná většina respondentů si myslí pravý opak. Rozhodně proti je 171 zúčastněných (35,3 %).

Graf č. 33: Myslíte si, že zájem o zahrádkaření upadá?

Zdroj: vlastní zpracování

5. Výsledky a diskuse

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že samozásobitelství má pevné kořeny v naší společnosti. Zahradničení není záležitostí pouze venkova, ale udržuje se i ve velkých městech: na zahradách, v zahrádkářských koloniích, v komunitních zahradách i na balkónech. Přes 70 % respondentů zahradní v obci větší než 2 000 obyvatel, což už můžeme považovat právě za městské sídlo a přes 34 % respondentů má zahrádku v zahrádkářské kolonii (167 dotazovaných). Z dotazníkového šetření je také patrné, že nejčastější formou je osobní vlastnictví zahrady (tuto možnost zvolilo 376 respondentů, tedy 77,7 %). A pěstuje se opravdu barevná škála různého ovoce, zeleniny i zákrsků stromů. Nejčastěji od rajčat a paprik, přes okurky, cukety, cibule až po exotické druhy. U ovoce dominovala jablka, jahody, švestky, rybíz a borůvky.

Dotazníkové šetření prokázalo větší soběstačnost v ovoci než v zelenině a jako nejsilnější motiv se jevil užitek z čerstvého ovoce a zeleniny bez chemického ošetření. Motiv ochrany životního prostředí skončil až na posledním místě (zvolili jej pouze 4 respondenti z celkových 484 dotazovaných). Tento přístup, prvně čerstvé ovoce a zelenina bez chemického ošetření a až následně ochrana životního prostředí, potvrzuje i PhDr. Jan Vávra, Ph.D. (Vávra 2019).

Sociologický průzkum odhalil, že 73 % zahrádkářů nepocituje významné bariéry pro pěstování plodin. Za problematické se jevílo hledisko skladovacích prostor nebo nedostatek času. Zahrádkáři, kteří žijí v panelových bytech na sídlištích, mají velmi omezené možnosti k uchování vypěstovaných plodin. Velmi oblíbená je proto konzervace: příprava různých marmelád, základů omáček, kompotů, zavařenin nebo výroba sirupů. A protože u 101 respondentů (20,9 %) tvořily podíl z celkové spotřeby domácnosti produkty ze zahrady v sezóně nad 80 %, bylo toto chování zcela adekvátní. Vypěstovaná zelenina a ovoce nejčastěji putovala k rodině a přátelům zahrádkáře (47,9 %) nebo ji pěstitel spotřeboval celou sám (42,4 %). Výzkum studentské bakalářské práce Pavly Divínové z roku 2015 s celkovým počtem 52 respondentů ze ZO Zubersko a Zubří naopak prokázal, že sklizenou úrodu tamější zahrádkáři spotřebovali celou sami ze 22 % a ze 78 % ji část rozdali rodině a známým zahrádkáře (Divínová, 2015).

Kvantitativní šetření prokázalo i negativní přístup zahrádkářů k vymoženostem moderní doby. Přes 86 % pěstitelů stále nevyužívá digitální sdílení jídla přes různé novodobé aplikace a sociální platformy. Je upřednostňován především směnný obchod se sousedy nebo

darování. Energetická krize a inflace podle výsledků dotazníkového šetření nijak zásadně neovlivnily chování samozásobitelů – obvykle nedocházelo k navýšení počtu záhonků, nebyly realizovány nákupy nových zahrad, zahrádkáři se nezaměřili na větší různorodost ovoce/zeleniny.

Samozásobitelství je a stále zůstává důležitým znakem nezávislosti na ekonomickém trhu potravin. Láká čím dál více různých věkových skupin zahrádkářů z různých koutů České republiky. Zahrádkaření není otázka minulosti a pradávnej historie. Z šetření vyplynulo, že 393 zahrádkářů (81,2 %) si nemyslí, že zájem o zahrádkaření upadá. A pouze 6 zahrádkářů plánuje svou zahrádku prodat (1,2 %), dalších 408 pěstitelů (84,3 %) ji dál bude využívat k zahradničení. Na druhou stranu z výzkumu studentské bakalářské práce Hany Svobodové v roce 2012 vyplynulo, že Pražané ze 70 % (v počtu 112 dotazovaných) nemají zájem o zahrádkaření na pozemku v zahrádkové osadě a počet zahrádkářských osad pro rok 2012 byl optimální (Svobodová, 2012).

6. Závěr

Role samozásobitelství a zahradničení je v rámci tiché udržitelnosti nezastupitelná. Bakalářská práce na téma „Přístupy k samozásobitelství“ si kladla za cíl identifikovat jednotlivé formy samozásobitelství realizovatelné v městském prostředí a identifikovat nejčastější motivy pro samozásobitelství. Za jednotlivé formy můžeme považovat pěstování u domu či bytu, v zahrádkářské kolonii, nebo na balkóně. Z hlediska vlastnictví zahrady určené pro samozásobitelství rozlišujeme formu osobního vlastnictví, pronájmu nebo užívání komunitní zahrady.

Teoretická část práce vycházela z odborné literatury a identifikovala tichou udržitelnost a trvale udržitelný rozvoj v souvislosti se samozásobitelstvím. V dalších kapitolách byla rozebrána historie zahrádkářských kolonií v ČR i ve světě. Práce se také věnovala důvodům prospěšnosti samozásobitelství a způsobům, jak efektivně realizovat městské zahradničení. Dotkla se okrajově digitalizace sdílení jídla a popsala možné bariéry ve svépomocné produkci potravin.

Praktická část vycházela ze zvolených cílů práce. Bylo provedeno dotazníkové šetření, do něhož se oficiálně zapojili členové Českého zahrádkářského svazu i zájmová skupina „Zahrádkáři“. Pomocí matematických metod byl vyhodnocen výsledek. V této části byly z možných sedmi identifikovány dva hlavní motivy pro zahrádkaření: užitek z čerstvého ovoce a zeleniny bez chemického ošetření a motiv hobby. Čerstvost a kvalita produktů je aktuálně nejsilnějším akcentem, který rezonuje u všech respondentů. Velká část dotazovaných považuje zahrádkaření za druh seberealizace, za způsob udržení zdravotní kondice, za spojení osobního zájmu s užitekem pro rodinu a přátele.

Dotazníkové šetření také prokázalo, že pěstovat se dá opravdu všude. Odpovědi na lokaci zahrady, v těsné blízkosti domu/bytu, v zahrádkářské kolonii, byly jasným favoritem, ale objevovaly se i varianty: na balkóně, na zahrádce u rodičů nebo na chatě. Nejzastoupenější forma zahrady byla v osobním vlastnictví.

Byl také zjištěn, konkretizován a kvantifikován nejoblíbenější druh pěstované zeleniny a ovoce. U zeleniny dominovala rajčata, papriky a okurky. A u ovoce byla nejzastoupenější jablka, jahody, rybíz, švestky a meruňky. Bylo prokázáno, že zahrádkáři jsou běžně schopni vypěstovat více než 20 kg tohoto ovoce a zeleniny za sezónu. Otázka bariér v samozásobitelství přinesla spíše překvapující ohlasy – přes polovina respondentů nevnímá žádné zásadní bariéry v samozásobitelství. Problém vidí především v nedostatku

vlastního času a neexistenci skladovacích prostor. Na nedostatek zahrádkářských ploch poukazuje pouze malá část respondentů.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že zájem o zahrádkaření v současné době neupadá. Samozásobitelství ve městech je nadále aktivně provozováno a je výraznou složkou každodenního městského života.

7. Seznam použitých zdrojů

1. BÍLEK, Hynek. Zásady trvale udržitelného rozvoje [online]. 2016. Dockplayer, [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/4032676-Zasady-trvale-udrzitelneho-rozvoje.html>
2. Český zahrádkářský svaz, z.s. – Ústředí. ZPRAVODAJ Českého zahrádkářského svazu [online]. 1/2022. Praha 4: Tiskárna MV, p.o. 28.7.2020 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: https://www.zahradkari.cz/zpravodaje/zpravodaj_2022_1.pdf
3. Český zahrádkářský svaz, z.s. – Ústředí. ZPRAVODAJ Českého zahrádkářského svazu [online]. 1/2021. Praha 4: Tiskárna MV, p.o. 10.5.2021 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: https://www.zahradkari.cz/zpravodaje/zpravodaj_2021_1.pdf
4. Český zahrádkářský svaz, z.s. – Ústředí. ZPRAVODAJ Českého zahrádkářského svazu [online]. 2/2021. Praha 4: Tiskárna MV, p.o. 15.12.2021 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: https://www.zahradkari.cz/zpravodaje/zpravodaj_2021_2.pdf
5. Český zahrádkářský svaz, z.s. – Ústředí. ZPRAVODAJ Českého zahrádkářského svazu [online]. 1/2020. Praha 4: Tiskárna MV, p.o. 25.5.2020 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: https://www.zahradkari.cz/zpravodaje/zpravodaj_2020_1.pdf
6. Český zahrádkářský svaz, z.s. – Ústředí. ZPRAVODAJ Českého zahrádkářského svazu [online]. 2/2020. Praha 4: Tiskárna MV, p.o. 10.12.2020 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: https://www.zahradkari.cz/zpravodaje/zpravodaj_2020_2.pdf
- Český zahrádkářský svaz, z.s. *Časopis Zahrádkář: jsme tady pro vaši radost ze zahrady* [online]. 2000, [cit. 2022-10-8]. Praha 3. Dostupné z: <http://www.zahradkar.org/archiv.php?kat=2000/01/s27>
7. Český zahrádkářský svaz, z.s. *Časopis Zahrádkář: Zahrádkaření ve světě* [online]. 2019-02. str. 58 [cit. 2022-10-8]. Dostupné z: <http://www.ecoology.org/wp-content/uploads/2019-02-Zahradkar-Vavra-Duzi.pdf>
8. DANĚK, Petr, SOVOVÁ, Lucie, JEHLIČKA, Petr, Vávra, Jan, LAPKA, Miloslav. *From coping strategy to hopeful everyday practice: Changing interpretations of food self-provisioning. Sociologia Ruralis* [online]. 3. vydání. Journal od the European Society for Rural Sociology, 29. 6. 2022 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/soru.12395>

9. DISMAN, Miroslav. 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4. nezměněné vydání. Praha: Karolinum. 374 str. ISBN: 978-80-246-1966-8.
10. DIVÍNOVÁ, Pavlína. *Zahrádkové osady, zahrádkaření a samozásobitelství: mikroregionální sonda* Praha, 2015 [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/81902/BPBC_2014_1_11310_0_385392_0_160638.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce doc. RNDr. Ivan Bičík, Csc.
11. DUŽÍ, Barbora, JOHANISOVÁ, Naďa a Jan VÁVRA, ed. *Zahrádkářské osady, aneb, Proč neztrácet půdu pod nohama*. Ostrava: Ústav geoniky AV ČR, 2021. ISBN: 978-80-86407-86-9.
12. DUŽÍ, Barbora, SMUTNÁ, Zdeňka, VÁVRA, Jan, KVASNIČKOVÁ, Radka. *Výsledky průzkumu „Náš vztah k jídlu během pandemie Covid-19“ poukazují na solidní míru potravinové odolnosti českých domácností vůči krizím* [online]. Strategie AV21, Špičkový výzkum ve veřejném zájmu: 14. 9. 2020, 22. 4. 2021 [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://tichaudrzitelnost.geogr.muni.cz/wp-content/uploads/2021/04/Shrnuti-Jidlo-a-Covid-19.pdf>
13. EKBLÖM-BAK, Elin, EKBLÖM, Björn, VIKSTRÖM, Max, FAIRE de Ulf, HELLENIUS Mai-Lis. *The importance of non-exercise physical activity for cardiovascular health and longevity* [online]. Vydání 3, svazek 48. British Journal of Sports Medicine: BMJ Publishing Group Ltd & British Association of Sport and Exercise Medicine, [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://bjsm.bmj.com/content/48/3/233>
14. EKOLIST.CZ. *Pětina domácího ovoce a zeleniny, kterou Češi snědí, vůbec neprošla trhem, říká Jan Vávra o pěstování na zahrádkách* [online]. BezK. PRAHA (Ekolist.cz): 10.6.2022, [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/publicistika/rozhovory/petina-domaciho-ovoce-a-zeleniny-kerou-cesi-snedi-vubec-neprosla-trhem-rika-jan-vavra-o-pestovani-na-zahradkach>
15. GIBAS, Petr. 2013. *Zahrádkové osady: stíny minulosti nebo záblesky budoucnosti?*. 1. vydání. Praha: Egmont, 148 str. ISBN: 978-80-87398-30-2.
16. GRIVINS, Mikelis, KEECH, Daniel, KUNDA, Ilona a TISENKOPFS Talis. *Bricolage for Self-Sufficiency: An Analysis of Alternative Food Networks* [online].

- Journal of the European Society for Rural Sociology, 11. 7. 2017 [cit. 2022-12-28].
Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/soru.12171>
17. HANZLOVÁ, Radka. *Česká veřejnost o samozásobitelství a zahradničení – Potraviny 2021* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 30.11.2021, [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: Česká veřejnost o samozásobitelství a zahradničení – Potraviny 2021 - Centrum pro výzkum veřejného mínění (cas.cz)
 18. JEHLIČKA, Petr, DANĚK Petr. *Rendering the Actually Existing Sharing Economy Visible: Home-Grown Food and the Pleasure of Sharing* [online]. Journal of the European Society for Rural Sociology, 11. 7. 2017 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/soru.12160>
 19. KLÁROVÁ, Michaela, Kristýna BEZDĚKOVÁ. *Na relax i investici. Obliba zahrádek roste, stejně tak ale cena* [online]. TN Nova. (2022): The Associated Press (AP), 18. 4. 2022 [cit. 2022-10-8]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/460374-na-relax-i-investici-obliba-zahradek-roste-stejne-tak-ale-cena>
 20. KVAPIL, Marek. *VIDEO: Sedm důvodů, proč zahradničit: POTRAVINOVÉ ZAHRADY* [online], 2014, [cit. 2022-10-8]. Dostupné z: <https://www.potravinovezahrady.cz/video-sedm-duvodu-proc-zahradnicit/>
 21. LIBROVÁ, Hana. 2003. *Vlažní a váhaví: kapitoly o ekologickém luxusu*. 1. vydání. Brno: Doplněk: Společensko-ekologická edice, svazek 8. str. 320. ISBN: 80-7239-149-6.
 22. MARSDEN, Terry. *Food matters and the matter of food: Towards a new food governance?* [online], Web of Science, 2000 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000084999300002>
 23. MAYE, Damian, DUNCAN, Jessica. *Understanding Sustainable Food System Transitions: Practice, Assessment and Governance* [online]. Journal of the European Society for Rural Sociology, 11. 7. 2017 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/soru.12177>
 24. MĚSTSKÉ ZAHRADNIČENÍ. 2015. *Balkony, terasy, komunitní zahrady, samozásobitelství*. Brno: Permakultura (CS), edice Klíč k soběstačnosti. str. 109. ISBN: 978-80-905108-5-2.

25. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Sbírka zákonů: Zákon č. 221/2021 Sb., Zákon o podpoře zahrádkářské činnosti (zahrádkářský zákon)* [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=221/2021&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
26. MUNI MASARYKOVA UNIVERZITA. *Prostory tiché udržitelnosti: samozásobitelství a sdílení* [online]. [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/projekty/44230>
27. PILZOVÁ, Martina. *Jak je to se zahradničením v zahrádkářských koloniích?* [online]. 29. 3. 2022. Zahrádkářská poradna: Rady do zahrady. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://zahradkarskaporadna.cz/clanek-297851-jak-je-to-se-zahradnicenim-v-zahradkarskych-koloniich>
28. POLÁK Tomáš. *Češi se vracejí k zahradničení, města budují nové kolonie. Někdo ryje a sází i v zahraničí* [online]. CNN Prima NEWS: FTV Prima spol. s r.o. 10. 7. 2022 [cit. 2022-10-8]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/cesi-opet-objevuji-kouzlo-zahradniceni-mesta-buduji-nove-kolonie-a-slibuji-rozumne-ceny-112533>
29. RÝPALOVÁ, Alena. *Digitální sdílení jídla: motivace a praxe sdílení v Česku* [online]. 2021: Geografie 126/3, [cit. 2022-10-9]. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2021126030263.pdf
30. SMUTNÁ, Zdeňka. *Samozásobitelství jako forma udržitelné spotřeby potravin na příkladu vesnic Kokořín a Janova Ves* [online]. Ústí nad Labem: 2017, [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: https://ksoc.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/76/2019/04/NSP2019_Smutna_Vavra_Hruska_Samozasobitelstvi.pdf
31. SOVOVÁ, Lucie, JEHLIČKA, Petr, LAPKA, Miloslav, RÝPALOVÁ, Alena, BUCHTELE, Roman. *Sociologický výzkum zahrádkaření v Česku aneb nesamozřejmé přínosy pěstování na zahrádkách* [online]. [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <https://tichaudrizitelnost.geogr.muni.cz/wp-content/uploads/2021/06/Zahradkareni-tiskova-zprava-2021.pdf>
32. SPILKOVÁ, Jiřina, VÁGNER, Jiří. *Food gardens as important elements of urban agriculture: Spatio-developmental trends and future prospects for urban gardening in Czechia* [online], 1. vydání. Norsk Geografisk Tidsskrift: Norwegian Journal of Geography, 2018 VOL. 72, NO. 1, 1–12, 8.12. 2017 [cit. 2022-10-8]. Dostupné z:

- <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00291951.2017.1404489?journalCode=sgeo20>
33. SQS: Spaces of Quiet Sustainability [online]. 2019. Copyright 2019, *Eco Nature WordPress Theme*, [cit. 2022-21-7]. Dostupné z: <https://tichaudrzitelnost.geogr.muni.cz/cs/o-projektu/>
 34. STUDIO 6, iVysílání. Česká televize.: *Přínosy zahrádkaření v Česku* [online]. 2012 Česká televize 1996–2021, [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096902795-studio-6/221411010110721/cast/853451/>
 35. Starfos TA ČR. *Prostory tiché udržitelnosti: samozásobitelství a sdílení* [online]. [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://starfos.tacr.cz/cs/project/GA19-10694S>
 36. SVOBODOVÁ, Hana. *Využití zahrádkových osad v Praze* [online]. Praha, 2012 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/svzb8/BP_-_Svobodova.pdf. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje, studijní obor Management a regionální rozvoj. Ing. Václav Kupka, CSc.
 37. TREGGAR, Angela. *Progressing knowledge in alternative and local food networks: Critical reflections and a research agenda* [online]. 2011 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/232398740_Progressing_knowledge_in_alternative_and_local_food_networks_Critical_reflections_and_a_research_agenda
 38. VÁVRA, Jan, SMUTNÁ, Zdeňka, HRUŠKA, Vladan. *Proč bych chtěl bydlet na vesnici, kdybych neměl zájem o obdělávání pozemku? Studie domácího zahradnictví na venkově v Česku* [online]. 13. 1. 2021 [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/2/706/htm>
 39. VÁVRA, Jan. *Zahrádkaření ve městě – tichá udržitelnost v praxi?*. [online]. 15. října 2019. [cit. 2022-10-29] Dostupné z: <https://tichaudrzitelnost.geogr.muni.cz/wp-content/uploads/2019/10/Vavra-ticha-udrzitelnost-KAM-KV-2019.pdf>
 40. VOTRUBA, Viktor. *Češi si na zahradách vypěstují až třetinu ovoce a zeleniny, ukázal průzkum. Nově mají zahrádkáři i vlastní zákon* [online]. 1. 6. 2021. Hospodářské noviny. [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c7-66930730-120b8s-c52dfe362e06a95>

41. *Zákony pro lidi. Zákon č. 221/2021 Sb.: Zákon o podpoře zahrádkářské činnosti (zahrádkářský zákon)*. [online]. AION CS, s.r.o. 2010-2022, [cit. 2022-11-26].
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-221#>

8. Seznam obrázků, grafů a zkratk

8.1. Seznam obrázků

Obrázek 1: Podíl sdílených zahrad v rámci okresů ČR v roce 2012	22
Obrázek 2: Procento domácností vyrábějících určitý druh potravin jako podíl	25
Obrázek 3: Krajské rozdíly	26

8.2. Seznam grafů

Graf č. 1: Jste muž nebo žena?	29
Graf č. 2: Jste členem Českého zahrádkářského svazu?	29
Graf č. 3: Jaký je Váš věk?	30
Graf č. 4: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	31
Graf č. 5: V jakém kraji se nachází Vaše zahrádka?	31
Graf č. 6: Jak velká je obec, kde se nachází Vaše zahrádka?	32
Graf č. 7: Jaký je Váš nejsilnější motiv pro zahrádkaření?	33
Graf č. 8: Zahrádku, kterou využíváte, máte?.....	34
Graf č. 9: Zahrádka, kterou využíváte, je?.....	34
Graf č. 10: Jaké jsou rozměry Vaší zahrádky?	35
Graf č. 11: Jak velkou plochu zahrady využíváte k pěstování ovoce a zeleniny?	36
Graf č. 12: Co na zahradě převážně pěstujete?	37
Graf č. 13: Vaší nejvíce pěstovanou zeleninou je?	38
Graf č. 14: Konkrétně o jakou zeleninu se jedná? 1/2	39
Graf č. 15: Konkrétně o jakou zeleninu se jedná? 2/2	39
Graf č. 16: Zhodnoťte množství této nejvíce pěstované zeleniny v kilogramech za sezónu	40
Graf č. 17: Jak moc jste soběstační v této nejvíce pěstované zelenině?	41
Graf č. 18: Vaše nejvíce pěstované ovoce je?	41
Graf č. 19: Konkrétně o jaké ovoce se jedná? 1/2	42
Graf č. 20: Konkrétně o jaké ovoce se jedná? 2/2	43
Graf č. 21: Zhodnoťte množství tohoto nejvíce pěstovaného ovoce v kilogramech za sezónu?.....	43
Graf č. 22: Jak moc jste soběstační v tomto nejvíce pěstovaném druhu ovoce?	44
Graf č. 23: Odhadněte, jaký podíl z celkové spotřeby Vaší domácnosti tvoří produkty z Vaší zahrádky v sezóně?.....	45
Graf č. 24: Co se děje dál s Vaší sklizenou úrodou?	46
Graf č. 25: Vnímáte nějaké zásadní bariéry samozásobitelství?	46
Graf č. 26: Konkrétně které bariéry?	47
Graf č. 27: Konkrétně které bariéry?	48
Graf č. 28: Ovlivnila nějak energetická krize a inflace Vaše zahradničení a samozásobitelství? (Objem a množství)	49
Graf č. 29: Konkrétně jak ovlivnila energetická krize a inflace Vaše zahradničení a samozásobitelství? (Objem a množství)	49

Graf č. 30: Využíváte digitální sdílení jídla (např. přes platformy Facebook, Instagram...)?	50
.....	50
Graf č. 31: Jaké platformy pro sdílení jídla využíváte?	50
Graf č. 32: Jaké plány máte do budoucna se svojí zahradou?.....	51
Graf č. 33: Myslíte si, že zájem o zahrádkaření upadá?	52

8.3. Seznam použitých zkratk

APS – Alternativní potravinové sítě

ČZS – Český zahrádkářský svaz

ZK – Zahrádkářské kolonie

ZO – Zahrádkářské osady

Přílohy

Příloha č. 1: Přehled činnosti ZO a ÚS ČZS z rok 2022

Zdroj: Český zahrádkářský svaz, z.s. – Ústředí. ZPRAVODAJ Českého zahrádkářského svazu [online]. 1/2021. Praha 4: Tiskárna MV, p.o. 10.5.2021 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: https://www.zahradkari.cz/zpravodaje/zpravodaj_2021_1.pdf

Str. 10:

8

Přehled o činnosti ZO a ÚS ČZS za rok 2020

	Členů			Výměra půdy v ha		Počet								Počet akcí		Počet zúč.		Členů ZO v OZ
	celkem	v osadách	přidomních	celkem	v osadách	moltáren	sutáren	povíd.	palíren	výstav	zajezdů	přednášek	instruktáží	pro děti	děti			
CELKEM	124880	92044	30043	8534,61	5169,36	341	33	46	37	257	243	330	199	318	11830	819		
Střední Čechy	20790	17115	3776	1488,97	861,49	30	0	0	0	39	53	26	24	35	2143	142		
Jižní Čechy	6770	3994	902	347,65	206,20	17	0	0	2	5	4	7	6	7	92	33		
Západní Čechy	11855	9553	2477	754,61	522,59	47	0	0	0	21	33	58	66	42	1124	68		
Severní Čechy	21041	20386	368	1382,78	1214,37	15	0	0	1	8	14	22	9	25	1453	50		
Východní Čechy	16951	12270	4324	1429,13	833,39	53	1	1	0	54	39	53	19	67	2384	129		
Jižní Morava	24258	12725	11001	1650,53	773,76	115	24	40	34	82	68	105	52	80	3087	283		
Severní Morava	23215	16001	7195	1480,94	757,56	64	8	5	0	48	32	59	23	62	1547	114		
Střední Čechy	20790	17115	3776	1488,97	861,49	30	0	0	0	39	53	26	24	35	2143	142		
Praha-město	7900	7862	19	450,00	450,00	2												
Benetsov	828	374	452	46,28	13,42	1	0	0	0	2	2	7	0	5	183	4		
Beroun	1223	404	814	140,29	16,81	9	0	0	0	20	20	12	6	13	1242	90		
Kladno	2107	2165	150	212,00	163,00	2	0	0	0	1	12	0	0	1	77	1		
Kolín	545	250	295	13,50	3,50	0	0	0	0	0	0	0	12	0	0	13		
Kutná Hora	787	818	28	48,2	39,3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
Mělník	1346	992	354	81,10	39,10	1	0	0	0	1	5	1	0	4	71	5		
Mladá Boleslav	988	876	47	37,65	21,59	3	0	0	0	2	4	1	2	5	91	6		
Nymburk	1080	1005	75	44,00	41,00	4	0	0	0	4	3	1	2	5	400	9		
Praha východ	1631	1368	273	78,43	17,31	2	0	0	0	1	4	0	0	2	79	4		
Praha západ	1201	185	1018	280,00	20,00	1	0	0	0	4	1	1	0	0	0	0		
Příbram	710	585	125	45,30	25,90	2	0	0	0	2	2	1	0	0	0	2		
Rakovník	446	229	126	12,22	10,56	2	0	0	0	2	0	2	2	0	0	7		
Jižní Čechy	6770	3994	902	347,65	206,20	17	0	0	2	5	4	7	6	7	92	33		
České Budějovice	935	632	309	37,00	13,00	4	0	0	1	3	2	2	2	1	10	4		
Český Krumlov	725					1												
Jindřichův Hradec	865	730	135	32,50	28,00	4	0	0	1	0	0	0	0	0	0	18		
Pelhřimov	754	577	167	23,54	3,75	3	0	0	0	0	0	0	0	2	20	1		
Písek	1350	1175	175	119,00	65,00	1	0	0	0	0	1	2	2	1	48	4		
Prachovice	206	200	6	11,41	10,58	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	1		
Strakonice	790	680	110	110,20	82,87	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1		
Tábor	1145			14,00	3,00	3	0	0	0	2	0	2	2	2	10	4		
Západní Čechy	11855	9553	2477	754,61	522,59	47	0	0	0	21	33	58	66	42	1124	68		
Domažlice	541	36	459	23,00	1,17	10	0	0	0	3	4	4	1	2	112	10		
Čeb	2146	2050	48	95,01	86,36	2	0	0	0									
Karlovy Vary	3099	3114	4	152,12	152,12	2	0	0	0	1	0	1	0	1	17	3		
Klatovy	1038	485	553	77,55	48,40	10	0	0	0	6	9	21	51	21	328	14		
Píseň region	2600	1712	1113	241,10	80,61	17	0	0	0	9	16	30	12	15	327	19		
Rokycany	287	19	269	11,50	1,10	4	0	0	0	2	1	0	0	1	75	14		
Sokolov	1396	1414	9	113,97	113,97	1	0	0	0	3	2	2	2	1	65	5		
Tachov	748	723	22	40,36	38,86	1	0	0	0	0	0	0	0	1	200	3		

Str. 11

Severní Čechy	21041	20386	368	1382,78	1214,37	15	0	0	1	8	14	22	9	25	1453	50
Česká Lípa	1330	1210	24	60,36	58,22	2	0	0	0	1	8	5	1	8	583	10
Děčín	2414	2371	43	130,91	129,50	1	0	0	0	1	0	1	0	1	16	1
Chomutov	2899	2899	0	117,94	117,94	0	0	0	0	0	1	0	0	6	510	5
Jablonec n. Nisou	696	751	10	294,00	299,00	2	0	0	0	1	1	1	1	2	54	1
Liberec	1977	1858	125	103,13	91,12	3	0	0	0	2	2	9	2	1	152	3
Litoměřice	1623	1513	80	128,72	77,76	1	0	0	1	0	0	1	3	0	0	11
Louny	1241	1252	17	86,18	84,43	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Most	3531	3115	7	165,57	109,05	2	0	0	0	1	1	1	0	6	128	8
Teplice	3415	3502	21	174,00	170,00	1	0	0	0	2	0	4	2	0	0	7
Ústí nad Labem	1915	1915	41	121,97	117,35	3	0	0	0	0	1	0	0	1	12	4
Východní Čechy	16951	12270	4324	1429,13	833,39	53	1	1	0	54	39	53	19	67	2384	129
Havlíčkův Brod	1195	887	290	71,40	55,50	6	0	0	0	1	1	2	1	2	310	4
Hradec Králové	2923	2220	627	182,37	97,02	8	0	0	0	0	11	9	4	5	299	20
Chrudim	642	493	149	44,60	22,96	3	0	0	0	3	2	4	1	5	424	6
Jičín	774	749	25	41,17	34,94	3	0	0	0	1	3	0	0	4	186	12
Náchod	1238	475	593	49,57	19,41	1	1	0	0	3	2	9	2	3	66	8
Pardubice	2306	1733	532	119,27	44,97	6	0	0	0	36	6	14	1	15	742	21
Rychnov n. Kněž.	1622	941	681	383,00	194,50	3	0	1	0	0	0	5	4	5	64	20
Semily	734	462	165	51,52	19,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Svitavy	1298	1049	249	80,33	49,37	5	0	0	0	0	2	2	2	1	30	10
Trutnov	1902	1531	371	233,00	181,00	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	4
Ústí n. Orlicí	2317	1730	642	172,90	114,71	14	0	0	0	10	11	8	4	27	263	19
Jižní Morava	24258	12725	11001	1650,53	773,76	115	24	40	34	82	68	105	52	80	3087	283
Bozkovice	1250	15	1232	60,00		8	0	0	0	0	7	10	4	3		10
Břno město	4420	4126	294	235,56	212,47	6	0	1	1	4	2	3	0	12	498	39
Břno venkov	1886	975	832	125,37	48,63	7	0	0	0	12	12	14	2	4	184	20
Břeclav	1888	843	815	214,00	112,00	2	1	0	1	0	0	0	0	1	23	44
Zlín	2710	1975	735	180,00	108,00	24	8	14	11	2	0	4	3	5	173	7
Hodonín	2762	880	1882	72,00	25,00	6	1	3	3	22	18	12	4	8	242	25
Jihlava	1003	525	478	100,00	58,00	4	0	0	0	1	3	2	0	0	0	9
Kroměříž	1162	501	495	64,29	41,15	11	7	8	1	0	0	0	0	0	0	2
Prostějov	911	77	834	68,41	2,73	10	0	0	1	13	8	10	10	20	780	27
Třebíč	798	456	342	45,30	17,20	8	1	0	0	0	0	5	1	0	0	10
Uherské Hradiště	2024	792	1232	168,00	66,00	15	5	12	14	15	10	16	19	13	535	42
Vyškov	888	234	600	117,32	51,32	3	1	2	1	6	4	8	4	7	390	14
Znojmo	1112	321	791	111,04	0,80	1	0	0	0	4	0	18	2	4	87	19
Zďár n. Sáz.	1444	1005	439	88,24	30,48	10	0	0	1	3	4	3	3	3	175	15
Severní Morava	23215	16001	7195	1480,94	757,56	64	8	5	0	48	32	59	23	62	1547	114
Bruntál	1612	1562	50	66,00	55,00	1	0	0	0	2	0	2	0	1	24	2
Frydek Místek	2422	638	1784	197,29	29,80	14	0	0	0	4	8	15	9	11	552	21
Karviná	3145	2165	980	183,85	133,75	1	0	0	0	2	4	12	3	4	355	12
Nový Jičín	1797	1151	646	155,50	97,40	7	3	0	0	19	0	4	0	24	120	13
Olomouc	1313	929	365	67,16	39,83	2	0	0	0	6	6	6	5	2	70	7
Opava	4197	2785	1412	242,00	157,00	15	0	0	0	7	3	10	2	10	190	22
Ostrava	2793	2068	725	158,32		4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Přerov	1760	1089	671	164,00	110,00	6	1	4	0	3	0	5	0	3	120	19
Šumperk/Jeseník	2345	2117	228	153,62	72,13	3	0	0	0	1	3	1	1	1	20	9
Vsetín	1831	1497	334	93,20	62,65	11	4	1	0	4	8	4	3	6	96	9

Bakalářská práce: Přístupy k samozásobitelství ve městech

Dobrý den, mé jméno je Kateřina Procházková, jsem studentkou 3. ročníku České zemědělské univerzity, oboru Veřejná správa a regionální rozvoj. Ráda bych Vás poprosila o vyplnění mého dotazníku k bakalářské práci na téma: Přístupy k samozásobitelství ve městech. Dotazník je zcela anonymní a dobrovolný. S vyplněním a odesláním dáváte souhlas se zpracováním výsledku výzkumu. Mockerát děkuji za vyplnění.

**Povinné pole*

1. Jste muž nebo žena? *

Označte jen jednu elipsu.

- Žena
 Muž

2. Jste členem Českého zahrádkářského svazu? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Ne

3. Jaký je Váš věk? *

Označte jen jednu elipsu.

- Méně než 20
- 20 - 40
- 41 - 50
- 51 - 60
- 61 - 70
- 71 a více

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

Označte jen jednu elipsu.

- Základní vzdělání
- Střední vzdělání s výučním listem
- Střední vzdělání s maturitní zkouškou
- Vysokoškolské
- Jiné: _____

5. V jakém kraji se nachází Vaše zahrádka? *

Označte jen jednu elipsu.

- Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královehradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Zlínský kraj
- Olomoucký kraj
- Moravskoslezský kraj

6. Jak velká je obec, kde se nachází Vaše zahrádka? *

Označte jen jednu elipsu.

- Do 2 000 obyvatel
- 2 001 až 10 000 obyvatel
- 10 001 až 50 000 obyvatel
- 50 001 až 100 000 obyvatel
- Více než 100 000 obyvatel

7. Jaký je Váš nejsilnější motiv pro zahrádkaření? *

Označte jen jednu elipsu.

- Užitek z čerstvé ovoce a zeleniny bez chemického ošetření
- Ochrana životního prostředí
- Hobby
- Úspora finančních prostředků
- Pobyt na čerstvém vzduchu
- Vylepšení zdravotní kondice
- Jiné: _____

8. Zahrádku, kterou využíváte, máte? *

Označte jen jednu elipsu.

- V osobním vlastnictví
- V pronájmu
- Jako sdílenou zahradu / Komunitní zahradu
- Jiné: _____

9. Zahrádka, kterou využíváte, je? *

Označte jen jednu elipsu.

- Přímo u domu či bytu
- Samostatně mimo dům či byt
- V zahrádkářské kolonii
- Jiné: _____

10. Jaké jsou rozměry Vaší zahrádky? *

Označte jen jednu elipsu.

- Do 50 m²
- Do 150 m²
- Do 300 m²
- Do 500 m²
- Do 1000 m²
- Nad 1000 m²

11. Jak velkou plochu zahrady využíváte k pěstování ovoce a zeleniny? *

Označte jen jednu elipsu.

- 100 % plochy
- 75 % plochy
- 50 % plochy
- 25 % plochy
- Méně než 25 % plochy

12. Co na zahradě převážně pěstujete? *

Označte jen jednu elipsu.

- Zeleninu
- Ovoce / ovocné stromy
- Okrasné květiny, keře a stromy

13. Vaší nejvíce pěstovanou zeleninou je? *

Označte jen jednu elipsu.

- Nepěstují zeleninu
- Košťálová zelenina (např. zelí, kapusta, květák, brokolice, kedlubna...)
- Plodová zelenina (např. paprika, rajčata, lilek, cuketa...)
- Listová zelenina (např. salát, rukola, špenát...)
- Kořenová zelenina (např. petržel, mrkev, zázvor...)
- Cibulová zelenina (např. cibule, česnek...)
- Lusková zelenina (např. čočka, fazole, hrách...)
- Exotické plodiny (např. avokádo...)

14. Konkrétně o jakou zeleninu se jedná? *

15. Zhodnoťte množství této nejvíce pěstované zeleniny v kilogramech za sezónu? *

Označte jen jednu elipsu.

- Nepěstují zeleninu
- Méně než 5 kg
- 5 kg až 10 kg
- 10 kg až 20 kg
- Více než 20 kg

16. Jak moc jste soběstační v této nejvíce pěstované zelenině? *

Označte jen jednu elipsu.

- Plně soběstačný (tuto zeleninu nemusím nakupovat vůbec přes celý rok)
- Částečně soběstačný (zeleninu nakupuji jen mimo sezónu)
- Částečně nesoběstačný (zeleninu kupuji zřídka kdy v sezóně a mimo hojně) sezónu
- Plně nesoběstačný (zeleninu kupuji v sezóně i mimo ni)

17. Vaše nejvíce pěstované ovoce je? *

Označte jen jednu elipsu.

- Nepěstuji ovoce
- Malvice (např. jablka, hrušky...)
- Peckovice (např. třešně, švestky, meruňky, broskve...)
- Bobule (např. borůvky, rybíz, jahody...)
- Exotické plodiny (dračí ovoce, datle, ananas...)

18. Konkrétně o jaké ovoce se jedná? *

19. Zhodnoťte množství tohoto nejvíce pěstovaného ovoce v kilogramech za sezónu? *

Označte jen jednu elipsu.

- Nepěstuji ovoce
- Méně než 5 kg
- 5 kg až 10 kg
- 10 kg až 20 kg
- Více než 20 kg

20. Jak moc jste soběstační v tomto nejvíce pěstovaném druhu ovoce? *

Označte jen jednu elipsu.

- Plně soběstačný (toto ovoce nemusím nakupovat vůbec přes celý rok)
- Částečně soběstačný (ovoce nakupuji jen mimo sezónu)
- Částečně nesoběstačný (ovoce kupuji zřídka kdy v sezóně a mimo sezónu hojně)
- Plně nesoběstačný (ovoce kupuji v sezóně i mimo ni)

21. Odhadněte, jaký podíl z celkové spotřeby Vaší domácnosti tvoří produkty z

* Vaší zahrádky v sezóně?

Označte jen jednu elipsu.

- Do 20 %
- Do 40 %
- Do 60 %
- Do 80 %
- Nad 80 %

22. Co se děje dál s Vaší sklizenou úrodou? *

Označte jen jednu elipsu.

- Spotřebujete ji celou sami
- Rozdáte rodině a přátelům
- Část spotřebujete (či rozdáte) a část prodáte
- Celou prodáte
- Jiné: _____

23. Vnímáte nějaké zásadní bariéry samozásobitelství? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

24. Konkrétně které bariéry? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Nevnímám bariéry
- Váš věk
- Problém skladovacích prostor
- Nedostatek zahrádkářských ploch
- Nedostatek času
- Legislativa
- Vysoká cena pozemků / plodin
- Nedostatečná dopravní infrastruktura
- Jiné: _____

25. Ovlivnila nějak energetická krize a inflace Vaše zahradničení a samozásobitelství? (Objem a množství) *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

26. Konkrétně jak ovlivnila energetická krize a inflace Vaše zahradničení a samozásobitelství? (Objem a množství) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Neovlivnila
- Navýšení plochy k pěstování zahrad
- Nové druhy plodin
- Prodej zahrady
- Nákup nové zahrady
- Jiné: _____

27. Využíváte digitální sdílení jídla (např. přes platformy Facebook, Instagram...)? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

28. Jaké platformy pro sdílení jídla využíváte? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Nevyužívám sdílení jídla
- Facebook
- Instagram
- Veřejné lednice
- Aplikaci Nesněženo
- Aplikaci Zachraň jídlo
- Aplikaci Na ovoce
- Jiné: _____

29. Jaké plány máte do budoucna se svojí zahradou? *

Označte jen jednu elipsu.

- Plánuji ji prodat
- Dále ji budu využívat k zahrádkaření
- Jen k rekreaci
- Předám ji svým blízkým
- Jiné: _____

30. Myslíte si, že zájem o zahrádkaření upadá? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře